

Қазақстан Республикасының
Қазақстан Республикасының
Ұлттық Банкі

Инфляцияға шолу
2012 жылғы 2-тоқсан

Мазмұны

Мазмұны	2
Негізгі терминдер және ұғымдар	3
Графиктердің және кестелердің тізбесі.....	6
Резюме	8
2012 жылғы 2-тоқсанның инфляция болжамын бағалау	9
2012 жылға арналған инфляция болжамы	9
1. Инфляциялық процестер	11
1.1. Тұтыну бағалары.....	11
1.2. Базалық инфляция	12
1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар	14
1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар	14
1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар	15
1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі	16
2. Инфляция факторлары.....	19
2.1. Жиынтық сұраныс	19
2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс.....	20
2.1.2. Мемлекеттік тұтыну	21
2.1.3. Сыртқы сектор	23
2.2. Өндіріс	29
2.3. Еңбек нарығы	30
2.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық	30
2.3.2. Жалақы және өнімділік.....	32
3. Ақша ұсынысы	34
3.1. Ақша агрегаттары	34
3.1.1. Ақша базасы	34
3.1.2. Ақша массасы.....	35
3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша.....	36
3.2. Қаржы нарығы	36
3.2.1. Резиденттердің депозиттері	36
3.2.2. Экономикаға кредиттер	39
3.2.3. Банктердің активтері мен міндеттемелері	42
3.2.4. Қаржы нарығындағы ставкалар.....	45
4. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары.....	47
4.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер	49
4.2. Ең төменгі резервтік талаптар	51
4.3. Ашық нарықтағы операциялар.....	51
4.4. Тұрақты механизмдер	53

Негізгі терминдер және ұғымдар

1-бөлім бойынша. Инфляциялық үдерістер

Инфляция Қазақстан Республикасында Астана және Алматы қалаларында, барлық облыс орталықтарында және қалалар мен аудан орталықтарының таңдаулы топтары бойынша халықтың жеке тұтынуы үшін сатып алынатын тауарлардың және қызмет көрсетулердің бағаларының жалпы деңгейінің өзгеруін сипаттайтын тұтыну бағалары индексі (ТБИ) негізінде есептеледі. Инфляцияны есептеуге арналған тұтыну қоржыны үй шаруашылығы шығыстарының құрылымын көрсетеді және халық тұтынуында неғұрлым үлестік салмаққа ие болып отырған 508 тауар мен қызмет көрсетуді қамтиды.

Базалық инфляция – жекелеген әкімшілік, жағдайға байланысты және маусымдылық сипаттағы факторлардың ықпалынан бағаның қысқа мерзімді біркелкі емес өзгеруін болдырмайтын инфляция.

Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі 2004 жылдан бастап мынадай 5 әртүрлі әдістеме бойынша базалық инфляцияны есептеуді жүзеге асырады:

- 1-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, бензин және көмір бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 2-ші базалық инфляция: көкөніс, жеміс-жидек, реттелетін қызмет көрсету және энергия ресурстары бағасының өсуін есепке алмағандағы инфляция;
- 3-ші базалық инфляция: 5 ең жоғары және 5 ең төмен баға өсімдерін есепке алмағандағы инфляция;
- 4-ші базалық инфляция: trimmed mean – ТБИ есептеу кезінде жиынтық салмағы кемінде 8% және 92%-дан асатын құрамдас бөліктер алынып тасталынады, яғни бағасы анағұрлым өзгерген (өскен немесе төмендеген) тауарлар мен қызметтер ескерілмейді;
- 5-ші базалық инфляция: median CPI – ТБИ есептеу кезінде бағалардың өзгеруі бойынша ранжирленген қатардың ортасында болатынды қоспағанда, бағалардың барлық өзгеруі есепке алынбайды, яғни статистикалық медиана. Median CPI жиынтық салмағы 50%-ға тең немесе асатын бірінші құрамдас бөлік бағасының өзгеруіне тең болады.

2002 жылдан бастап Ұлттық Банк жүргізетін **Кәсіпорындар мониторингі** шеңберінде нақты сектор кәсіпорындарының инфляциялық күтулерін зерттеу жүзеге асырылуда. Бұл зерттеу пікіртерім жүргізілген кәсіпорындар басшыларының кәсіпорындардың өндірістік қызметіне қатысты бағаларымен, оның ішінде өткен және алдағы тоқсандағы дайын өнімге және өндірісте пайдаланылатын шикізат пен материалдарға сұраныс және бағаға қатысты сапалық бағаларымен («көтеріледі», «төмендейді», «өзгеріссіз қалады») сипатталады.

Диффузиялық индекс кәсіпорындардың «көтеріледі» деген жауаптары үлесінің және кәсіпорындардың «өзгеріссіз» деген жауаптары жартысының үлесі сомасы ретінде шығарылады. Бұл индекс қаралып отырған көрсеткіштің өзгеріс динамикасын сипаттайтын жинақталған индикатор болып табылады. Бұл ретте индекстің 50-ден жоғары мәні көрсеткіштің оң өзгерісін, 50-ден төмен мәні теріс өзгерісін білдіреді.

2-бөлім бойынша. Инфляция факторлары

Бюджетке **түсімдерге** кірістер (салық түсімдері, салыққа жатпайтын түсімдер, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер), бюджеттік кредиттерді өтеу, мемлекеттің қаржылық активтерін сатудан түсімдер кіреді.

Бюджеттің шығыстары шығындар (ағымдағы және күрделі), бюджеттік кредиттер, қаржылық активтерді сатып алу болып табылады.

3-бөлім бойынша. Ақша ұсынысы

Ақша базасына (резервтік ақша) Ұлттық Банктің кассаларындағы қолма-қол ақшаны қоспағанда, Ұлттық Банк айналысқа шығарған қолма-қол ақша (Ұлттық Банктен тыс қолма-қол ақша), банктердің аударылатын және басқа депозиттері, аударылатын банктік емес қаржылық ұйымдардың депозиттері мен мемлекеттік және мемлекеттік емес қаржылық емес ұйымдардың Ұлттық Банктегі теңгедегі ағымдағы шоттары кіреді.

Тар ақша базасы банктердің Ұлттық Банктегі басқа депозиттерін есепке алмағандағы ақша базасын білдіреді.

M1 ақша агрегаты айналыстағы қолма-қол ақша сомасы және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың теңгедегі аударылатын депозиттері сомасы ретінде есептеледі.

M2 ақша агрегаты M1 ақша агрегатына плюс теңгедегі басқа депозиттер және банктік емес заңды тұлғалардың және халықтың шетел валютасындағы аударылатын депозиттеріне тең.

Ақша массасы (M3) Ұлттық Банктің және банктердің баланстары шоттарын шоғырландыру негізінде айқындалады. Ол айналыстағы қолма-қол ақшадан және заңды тұлға - резиденттер мен үй шаруашылығы - резиденттердің ұлттық және шетел валютасындағы аударылатын және басқа депозиттерінен тұрады.

Аударылатын депозиттер – барлық депозиттер, бұлар: 1) кез келген уақытта номиналы бойынша айыппұлсыз және шектеусіз ақшаға айналдыруға болатын; 2) чектің, траттаның немесе жиро-тапсырмалардың көмегімен еркін аударылатын; 3) төлемдерді жүзеге асыру үшін кеңінен пайдаланылатын депозиттер. Аударылатын депозиттер тар ақша массасының бір бөлігі болып табылады.

Басқа депозиттерге, негізінен, белгілі бір уақыт кезеңі өткеннен кейін алуға болатын немесе әдеттегі коммерциялық операцияларға пайдалану үшін қолайлылығын азайтатын әр түрлі шектеулері бар және негізінен жинақ ақшасы тетіктеріне қойылатын талаптарға жауап беретін жинақ және мерзімдік депозиттер жатқызылады. Сонымен қатар, басқа депозиттерге сондай-ақ шетел валютасымен көрсетілген, аударылмайтын салымдар мен депозиттер кіреді.

KazPrime индикаторы Қазақстанның банкаралық депозиттерінің KazPrime индикаторын қалыптастыру туралы келісімге қатысушы банктерде банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасын білдіреді. Әрбір баға белгілеуге Келісімге қатысушылардың бірінің депозитіне ақша тарту және орналастыру ставкасы, сондай-ақ ақша орналастыру және тарту көлемі қосылады. Баға белгілеудің ең төменгі көлемі – 150 млн. теңге. Баға белгілеулер арасындағы ең жоғары спрэд – 100 базистік тармақ (жылдық 1,00%). Жобаны іске қосу сәтінде банкаралық депозиттің жүйеленген мерзімі үш ай болады.

4-бөлім бойынша. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

Ұлттық Банктің Қазақстан қор биржасындағы (ҚҚБ) валюталық саудасаттықтарға қатысу коэффициенті Ұлттық Банктің ҚҚБ-дағы сауда-саттықтың нетто-көлеміне нетто-қатысуының арақатынасы (шетел валютасын сатып алу минус сату) ретінде есептеледі.

Ақша нарығындағы Ұлттық Банк операцияларының сальдосы айналыстағы қысқа мерзімді ноталар, банктердің Ұлттық Банктегі депозиттік және

корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар көлемінің өзгеруі және мемлекеттік бағалы қағаздарды сатып алу және сату бойынша нетто-операциялар сомасы ретінде есептеледі.

Графиктердің және кестелердің тізбесі

Графиктер

- 1-график. 2012 жылғы инфляция фактісі және болжамы
- 2-график. Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 3-график. Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 4-график. Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 5-график. Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
- 6-график. Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындардың бағалары индексінің динамикасы
- 7-график. Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы
- 8-график. Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері
- 9-график. Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсуіндегі үлесі
- 10-график. Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы
- 11-график. Негізгі капиталға инвестициялар шығыстарының динамикасы
- 12-график. Мемлекеттік бюджеттің орындалуы
- 13-график. Мемлекеттік бюджеттің орындалуы (жылдық деректер)
- 14-график. Металдардың әлемдік бағасының динамикасы
- 15-график. Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағаларының динамикасы
- 16-график. Ағымдағы операциялар шотының балансы
- 17-график. Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері
- 18-график. Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбас бағамының динамикасы
- 19-график. Теңгенің еуроға және ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы
- 20-график. Экономиканың негізгі саларының нақты ЖІӨ-нің өсуіндегі үлесі
- 21-график. Экономикалық белсенді халықтың құрылымы
- 22-график. Нақты жұмыссыздық деңгейі
- 23-график. Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
- 24-график. Ақша агрегаттарының динамикасы
- 25-график. Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы
- 26-график. Депозиттердің және сыйақы ставкаларының динамикасы
- 27-график. Заңды тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
- 28-график. Жеке тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
- 29-график. Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы
- 30-график. Заңды тұлғаларға берілген кредиттер динамикасы
- 31-график. Халыққа берілген кредиттер динамикасы
- 32-график. Банктер активтерінің динамикасы
- 33-график. Банктер активтерінің құрылымы
- 34-график. Банктер міндеттемелерінің динамикасы
- 35-график. Банктер міндеттемелерінің құрылымы
- 36-график. KazPrime индикаторының және қайта қаржыландыру ресми ставкасының динамикасы
- 37-график. РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы
- 38-график. Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы
- 39-график. Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары
- 40-график. Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары
- 41-график. Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі

- 42-график. Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасына қатысу коэффициенті
- 43-график. Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы
- 44-график. Қысқа мерзімді ноттарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік
- 45-график. Айналыстағы қысқа мерзімді ноттар
- 46-график. Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары
- 47-график. Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттер бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі
- 48-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі
- 49-график. Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі

Кестелер

- 1-кесте. Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі
- 2-кесте. Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы
- 3-кесте. Ақша массасы өзгерістерінің динамикасы
- 4-кесте. Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы

Резюме

2012 жылғы 2-тоқсанда инфляция 1,7% деңгейде қалыптасты (2011 жылғы 2-тоқсанда – 1,3%), 2012 жылғы маусымның қорытындысы бойынша жылдық инфляция 4,9% құрады (2011 жылғы желтоқсанда – 7,4%).

Қазақстан Республикасының 2012 жылға арналған ақша-кредит саясатының негізгі бағыттарына сәйкес Ұлттық Банк бағалар тұрақтылығын, теңгенің айырбас бағамының тұрақтылығын және елдің қаржы секторының тұрақтылығын қамтамасыз етуге бағытталған шаралар қабылдайды.

2012 жылғы 2-тоқсанның басында біріншіден ақылы қызметтер көрсету, бірінші кезекте реттелетін қызметтер көрсету бағаларының өсуі салдарынан инфляциялық процестерінің шамалы жеделдетуі байқалды.

Сонымен қатар мұнайдың жоғары әлемдік бағаларының ықпалы және жанар-жағар материалдары нарығына тиісінше жоғары қысым орын алды.

Сонымен бірге тұтастай алғанда 2012 жылғы 2-тоқсандағы инфляция деңгейі бағалардың маусымдық ауытқуын есептегенде ел үшін қолайлы деңгейде болды.

2012 жылғы 2-тоқсанның және тұтастай алғанда 1 жартыжылдықтың қорытындысы бойынша тұтыну нарығының тұрақтылығы және инфляцияның белгіленген 6-8% мақсатты дәлізден төмен сақталуы Үкіметтің, Ұлттық Банктің және жергілікті атқарушы органдарының бірлескен күшімен іске асырылатын инфляцияға қарсы саясаттың тиімді болуын дәлелдейді.

Инфляциялық процестерге монетарлық факторлардың ықпалы ең төменгі деңгейде сақталып отыр. Мәселен 2012 жылғы 1-тоқсандағы ақша массасының өсуі небәрі 1,1% болды, қолма-қол ақша көлемі 6,2%-ға өсті, ақша базасы 5,2%-ға кеңейді.

Осыған байланысты Ұлттық Банк 2-тоқсанда қайта қаржыландыру ресми ставкасын төмендету туралы шешім қабылдады. Мәселен қайта қаржыландыру ресми ставкасы 2012 жылғы 2 сәуірден бастап жылдық 7,0%-дан 6,5%-ға дейін, 2012 жылғы 4 маусымнан бастап – 6,0%-ға дейін төмендетілді.

Ұлттық валютаның тұрақтылығын қамтамасыз ету мақсатында Ұлттық Банк теңгенің айырбас бағамы жөніндегі жағдайды үнемі қадағалап отырады. Ішкі валюта нарығындағы теңге бағамын қолдауға мейілінше аз араласу саясатын ұстана отырып, Ұлттық Банк жағдайға қарай елеулі тұрақсыздыққа әкелетін бағам ауытқуларының алдын алу мақсатында шетел валютасын сатып алу және сату операцияларын жүргізеді. 2012 жылғы 2-тоқсанының қорытындысы бойынша теңге номиналды көрсетуде АҚШ долларына қарағанда 0,8%-ға, жыл басынан – 0,4%-ға әлсіреді.

Банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері бойынша пайыздық ставкалар бұрынғыдай қалды: 7 күндік депозиттер бойынша 0,5% және 1 айлық депозиттер бойынша 1,0%.

Ең төменгі резервтік талаптар тетігі, сондай-ақ олардың нормативтері 2012 жылғы 2-тоқсанда өзгерген жоқ. Банктерге қойылатын ең төменгі резервтік талаптар нормативтері ішкі міндеттемелер бойынша 2,5% және өзге міндеттемелер бойынша 4,5% құрады.

Ақша нарығында қысқа мерзімді өтімділікті реттеуді Ұлттық Банк қысқа мерзімді ноттарды эмиссиялау және банктерден депозиттер тарту арқылы жүргізді. Осы операциялардың көлемі 2011 жылғы 2-тоқсанның осындай көрсеткіштерімен салыстырғанда 2012 жылғы 2-тоқсанда күрт төмендеді: қысқа мерзімді ноттардың эмиссиясы 76,3%-ға, банктерден тартылған депозиттердің көлемі – 2,4 есе.

2012 жылғы 2-тоқсанда Ұлттық Банк банктердің ағымдағы өтімділігін қолдау үшін қайта қаржыландыру қарыздарын берді, осы операцияларға сұраныс шектеулі болып қалуда.

2012 жылғы 2-тоқсанның инфляция болжамын бағалау

2012 жылғы 2-тоқсанда инфляцияның нақты қалыптасқан деңгейі (1,7%) «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында жарияланған болжамнан шамалы (1,4-1,6%) жоғары болды. Нақты инфляция сәуірде және маусымда толығымен болжамдық мәндерге сәйкес келді, мамырда инфляция болжамдық мәннен жоғары қалыптасты.

2012 жылғы 2-тоқсанда бағалардың негізгі өсуі ақылы қызметтерге тиесілі болды. Олардың құрылымында тұрғын үй-коммуналдық саласының қызметтеріне, оның ішінде электр энергиясы, газбен қамту, суық сумен қамту, сондай-ақ байланыс қызметтері мен көлік қызметтері сияқты қызметтердің бағалары мен тарифтерінің өсуін атап өту керек.

Тамақ өнімдерінің және азық-түлікке жатпайтын тауарлардың қымбаттауы 2012 жылғы 2-тоқсанда қалыпты болды. Бұл ретте жанар-жағар материалдары бағаларының өсуін атап көрсеткен жөн, қалған тауарлардың бағалары салыстырмалы тұрақты болып қалуда.

2012 жылғы маусымның қорытындысы бойынша инфляцияның жылдық көрсетумен нақты деңгейі 4,9% құрады, бұл «Инфляцияға шолудың» алдыңғы басылымында жарияланған болжамдық мәнге (4,7-4,9%) сәйкес келеді.

2012 жылға арналған инфляция болжамы

2012 жылға арналған ақша-кредит саясатының негізгі бағыттарына сәйкес Ұлттық Банктің негізгі мақсаты инфляцияны 6-8% шегінде ұстап тұруды айқындау болды (1-график).

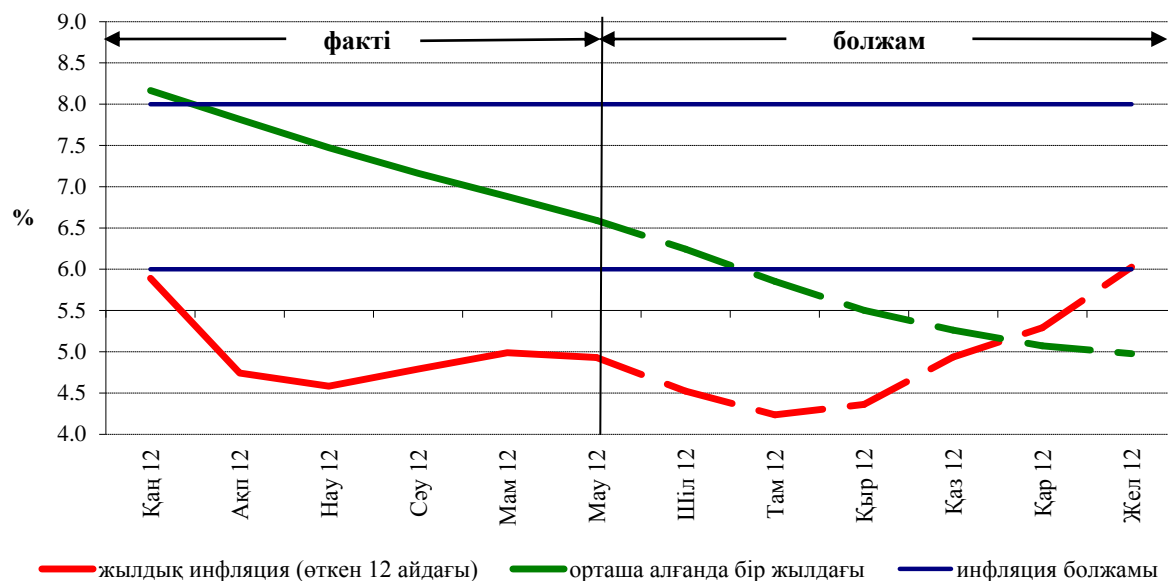
2012 жылы тұтыну нарығындағы ахуал тұрақты болып қалуда, инфляциялық аяны күшейту үшін себептер мейілінше аз. Инфляцияға монетарлық факторлардың ықпалы шамалы болып қалуда, экономикадағы ақша ұсынысының өсу қарқыны экономиканың номиналды көрсетудегі өсу қарқынынан аспайды.

Сыртқы тауар нарықтарындағы ахуал азық-түлік және энергия тасымалдағыштар бағаларының төмендеуімен немесе өсу қарқының баяулауымен сипатталады, бұл Қазақстандағы инфляция деңгейіне оң әсерін тигізеді. Қазақстанның негізгі сауда әріптесі елдердегі тұтыну нарықтарындағы ахуал да тұрақты. Сыртқы факторлар тарапынан әлеуеттің төмен болуы Қазақстан экономикасындағы ағымдағы инфляциялық үрдістердің сақталуына әсерін тигізеді.

Сонымен, қазіргі кезде инфляцияның өсуіне объективті себептер жоқ. Ұлттық Банк Үкіметпен бірлесіп ең осал жерлерді анықтау және бағалар тұрақтылығын қамтамасыз ету бойынша қажетті алдын алу шараларын қабылдау мақсатында тұтыну нарығындағы ахуалдың тұрақты талдауын және мониторингін жүргізеді.

1-график

2012 жылғы инфляция фактісі және болжамы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылғы 3-тоқсанға арналған инфляция болжамы 0,5-0,7% кұрайды (2011 жылғы 3-тоқсанда нақты инфляция 1,0% болды). Жалпы алғанда осы деңгей осы кезеңнің инфляциялық үрдістеріне сәйкес келеді. Шілде-қыркүйекте инфляцияның қалыптасуы біріншіден маусымдық фактордың ықпалымен жүзеге асырылады. Жекелеген тауар түрлері (жұмыртқа, сүт өнімі, жеміс-көкөніс өнімі) бағаларының төмендеуі күтіледі. Жаңа оқу жылының басталуына байланысты киімнің және аяқ киімнің, кеңсе тауарлары мен кітаптардың, білім беру қызметінің бағалары өсуі мүмкін.

2012 жылғы қыркүйектің қорытындысы бойынша жылдық инфляция 4,4-4,6% деңгейде күтіледі.

2012 жылғы 4-тоқсанға арналған инфляция болжамы 2,7-2,9% құрады (2011 жылғы 4-тоқсанда нақты инфляция 1,1% деңгейде қалыптасты), бұл 2012 жылғы желтоқсанның аяғында 6,2-6,4% жылдық инфляцияға сәйкес келеді.

Өткен жылдардың ахуалын талдай келе, жылдың соңғы айларында қашанда тұтыну нарығындағы бағалардың өсуі байқалады. Бұл маусымдық факторға және мейрамдар қарсаңында тұтыну сұранысының жандануына байланысты болады. Бұл кезеңде жемістер мен көкөністер, жұмыртқа, сүт және ет өнімі, киім және аяқ киім, тұрғын үй-коммуналдық қызметтердің жекелеген түрлері сияқты тауарлардың және қызметтердің бағалары өсуі мүмкін.

1. Инфляциялық процестер

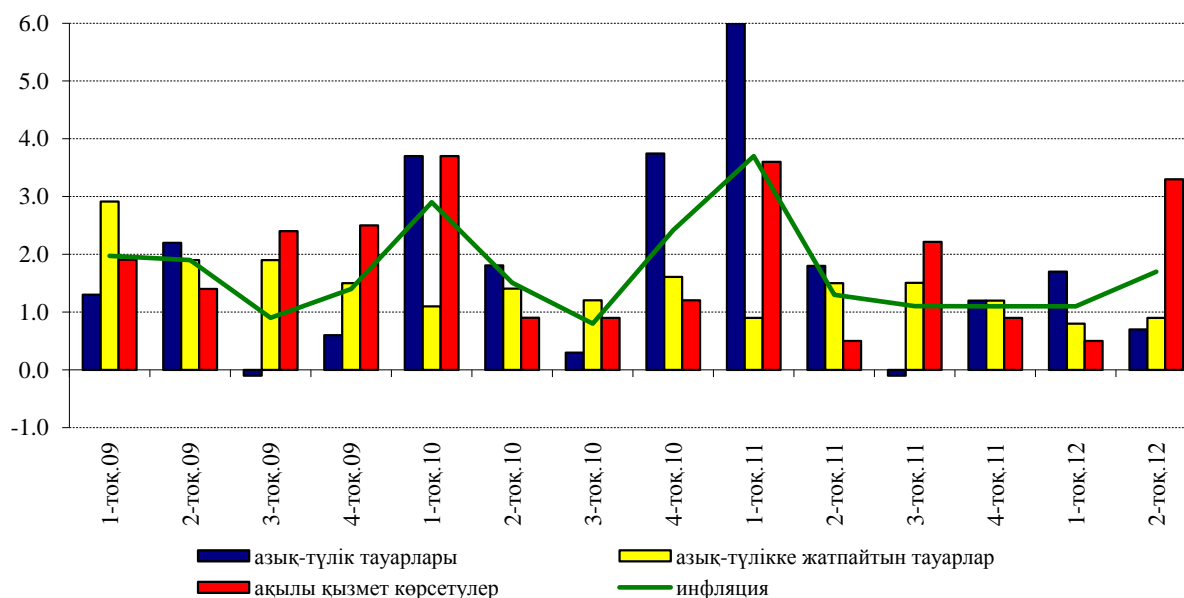
1.1. Тұтыну бағалары

2012 жылғы 2-тоқсанда тоқсандық инфляцияның шамалы жеделдетуі байқалды, ол 1,7% деңгейде қалыптасты (2011 жылғы 2-тоқсанда – 1,3%), ал 2012 жылғы 1-тоқсанда инфляция 1,1% деңгейде болды. 2012 жылғы сәуір-маусымда инфляция негізінде ақылы қызметтер тарифтерінің өсуі есебінен қалыптасты.

Мәселен, 2012 жылғы 2-тоқсанда азық-түлік тауарларының бағалары 0,7%-ға өсті (2011 жылғы 2-тоқсанда – 1,8%-ға), ал азық-түлікке жатпайтын тауарлардың бағалары 0,9%-ға (1,5%-ға) өсті. Ақылы қызметтер осы кезеңде 3,3%-ға (0,5%-ға) қымбаттады (2-график). Ақылы қызметтер тарифтерінің күрт өсуі тұрғын үй-коммуналдық саласының бірқатар қызметтері бағаларының өсуімен түсініледі.

2-график

Тоқсандық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2012 жылғы маусымда 2012 жылғы наурызбен салыстырғанда азық-түлік тауарларының ішінде көп дәрежеде ет және ет өнімдері – 2,5%-ға, оның ішінде қой еті – 3,2%-ға, шошқа еті – 3,1%-ға, сиыр еті – 2,9%-ға, жылқы еті – 2,5%-ға, сондай-ақ балық және теңіз өнімдері – 1,1%-ға, кондитерлік өнімдер – 1,3%-ға, алкогольсіз сусындар – 2,2%-ға, темекі бұйымдары – 3,9%-ға қымбаттады. Қарастырылып отырған кезеңде жалпы алғанда жемістер мен көкөністер бағасы өзгермеді. Азық-түлік тауарларының ішінде жарма – 11,4%-ға, оның ішінде қарақұмық – 14,6%-ға, ақталған тары – 5,8%-ға, сондай-ақ ұн – 2,2%-ға, жұмыртқа – 10,1%, майлар мен тоң майлар – 2,5%, күнбағыс майы – 4,5%-ға арзандады.

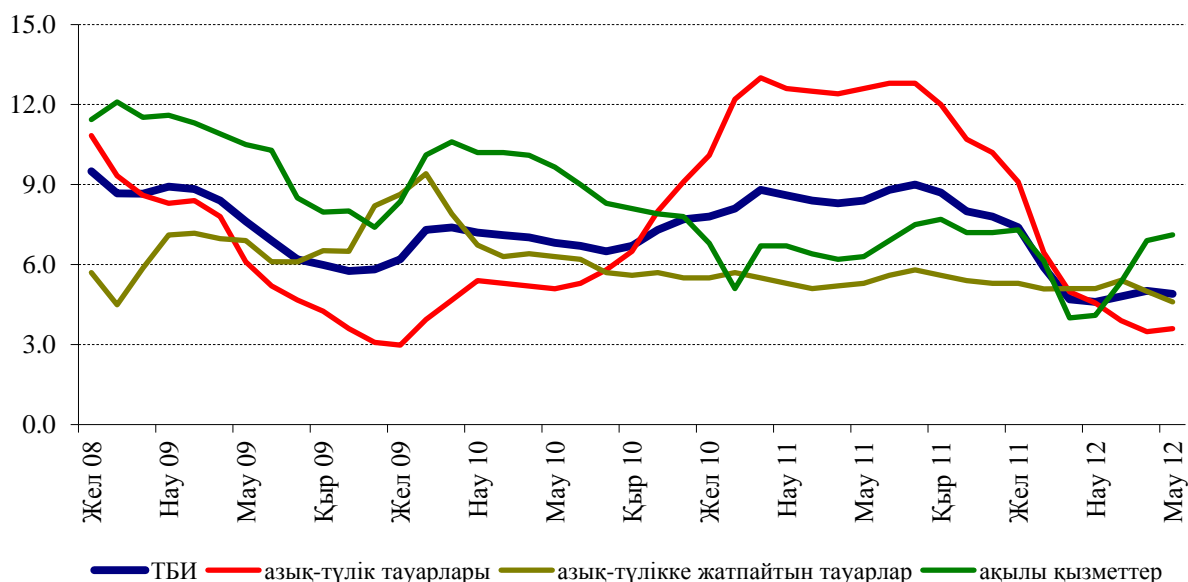
Азық-түлікке жатпайтын тауарлар тобында есепті кезеңде киім мен аяқ киім бағалары – 0,8%, үй керек-жарақтарының – 0,9%-ға, оның ішінде ыдыс және асхана құралдарының – 0,7%-ға, жуу және тазалау құралдарының – 0,9%-ға, дәрі-дәрмектің – 0,8%-ға өсті. Бензиннің құны 3,2%-ға, дизель отынының құны 2,9%-ға көтерілді.

Ақылы қызметтер құрылымында 2012 жылғы сәуір-маусымда үй-коммуналдық саласындағы қызметке ақы төлеу 2,9%-ға қымбаттады. Бұл ретте электр энергиясына ақы төлеу 8,9%-ға, тарату желілері арқылы тасымалданатын газ – 3,2%-ға, орталық жылу – 2,3%-ға, суық су – 2,2%-ға, ыстық су – 1,2%-ға, канализация – 2,1%-ға қымбаттады. Сондай-ақ байланыс қызметтерінің бағасы – 10,3%-ға (телефон және факсимиль байланысы қызметінің 12,3%-ға қымбаттауы есебінен), көлік қызметтері – 3,2%-ға (әуе –8,2%-ға, темір жол –7,0%-ға), қоғамдық тамақтану қызметтері – 1,7%-ға, мектепке дейінгі және бастауыш білім беру қызметі – 1,6%-ға өсті.

2012 жылғы маусымда инфляция жылдық көрсетуде 4,9% (2011 жылғы желтоқсанда – 7,4%) құрады. Соңғы 12 айда азық-түлік тауарлары – 3,6%-ға (9,1%-ға), азық-түлікке жатпайтын тауарлар – 4,6%-ға (5,3%-ға), ақылы қызметтер – 7,1%-ға (7,3%-ға) қымбаттады (3-график).

3-график

Жылдық инфляцияның және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.2. Базалық инфляция

2012 жылғы 2-тоқсанда базалық инфляцияның көрсеткіштері 2-базалық инфляцияны қоспағанда 2011 жылдың 1-тоқсанның деңгейінен асып кетті, 2011 жылғы тиісті кезеңімен салыстырғанда 2-базалық инфляцияны және 3-базалық инфляцияны қоспағанда неғұрлым жоғары көрсеткіштер байқалды. Бұл ретте базалық инфляцияның барлық көрсеткіштері жалпы инфляция деңгейінен аспады (4-график). Бұл көбінесе тұтыну қоржыны құрылымындағы үлесінің жоғары болуын ескере отырып, жанар-жағар материалдардың, тұрғын үй саласының жекелеген қызметтерінің қымбаттауына байланысты болды.

4-график

Тоқсандық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
(өткен кезеңге %-бен)

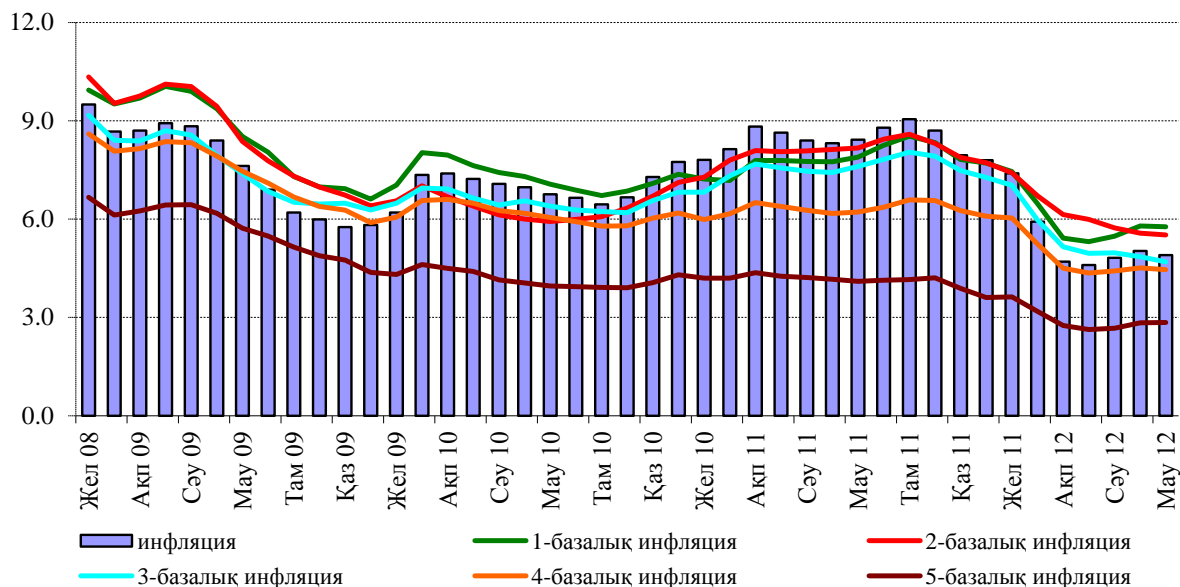
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2012 жылғы шілде-қыркүйекте базалық инфляцияның көрсеткіштері жылдық көрсеткіште әртүрлі бағытталған динамиканы көрсетті. 1-ші, 4-ші және 5-базалық инфляцияның динамикасы жалпы инфляцияға ұқсас болды, яғни сәуір-мамырда жеделдетілгеннен кейін маусымда инфляция шамалы баяулады. 2-базалық инфляция және 3-базалық инфляция бүкіл кезең бойы баяулады.

Бұл ретте 1-базалық инфляцияның және 2-базалық инфляцияның көрсеткіштері 2012 жылғы маусымның қорытындысы бойынша жалпы инфляциядан жоғары болды, ал базалық инфляцияның қалған көрсеткіштері неғұрлым төмен қарқынды көрсетті.

2012 жылғы маусымда базалық инфляцияның барлық көрсеткіштері жылдық көрсеткіште 2011 жылғы желтоқсандағы көрсеткіштермен салыстырғанда неғұрлым төмен деңгейде қалыптасты. Бұл монетарлық факторлардың инфляцияға мейілінше аз әсер етуі аясында инфляциялық процестердің баяулағанын дәлелдейді (5-график).

5-график

**Жылдық инфляцияның және базалық инфляцияның динамикасы
(өткен жылдың тиісті айына %-бен)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3. Экономиканың нақты секторындағы бағалар

1.3.1. Өнеркәсіп өндірісіндегі бағалар

2012 жылғы 2-тоқсанда өнеркәсіп өнімдерін шығаратын кәсіпорындардың бағалары 3,0%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда 7%-ға өсу) төмендеді. Өндірілген өнім құнының бағасы 3,4%-ға төмендеді, бұл ретте оның құрамындағы аралық тұтыну өнімінің бағасы 4,2%-ға арзандады, өндіріс құралдарының бағасы 0,4%-ға төмендеді, тұтыну тауарларының бағасы 3,5%-ға қымбаттады. Өндірістік сипаттағы қызметтер 1,2%-ға қымбаттады.

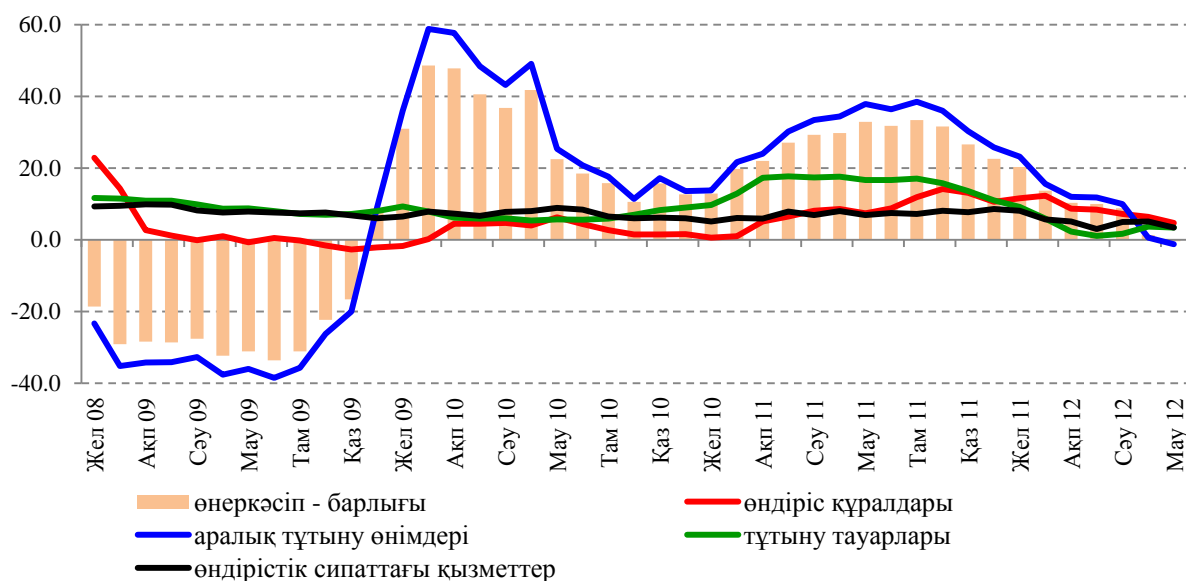
Мамыр және маусымда мұнайдың әлемдік бағасы төмендеуіне байланысты, 2012 жылғы 2-тоқсанда тау-кен өндіру саласындағы бағалар алдыңғы кезеңдегі 4,1%-ға ұлғаюымен салыстырғанда 5,1%-ға төмендеді (2011 жылғы 2-тоқсанда өсу 9,6%-ды құрады).

Алдыңғы тоқсанда 5,6%-ға өскеннен кейін энергия тасымалдауыштардың құны 2012 жылғы 2-тоқсанда 3,9%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда 10,5%-ға өсу) төмендеді. Шикізат энергия ресурстарының құрамында мұнай өндіру бағасы 6,1%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда 12,3%-ға өсу), ал газ конденсатының құны 0,2%-ға (8,5%-ға өсу) ұлғайды.

Өндеуші өнеркәсіптегі баға алдыңғы тоқсанда 1,2%-ға өскеннен кейін есепті кезеңде 0,2% төмендеді (2011 жылғы 2-тоқсанда 2,6% өсу). Бұл ретте 2012 жылғы 2-тоқсанда өнеркәсіптің металлургиялық саласындағы бағалар 1,7%-ға төмендеді, азық-түлік өнімдерін өндіру 0,3%-ға қымбаттады, мұнай өндеу өнімдерінің бағасы 1,8%-ға өсті.

Электрмен жабдықтауда, газ, бу беруде және ауаны желдетуде 2012 жылғы 2-тоқсанда баға 8,8%-ға ұлғайды (2011 жылғы 2-тоқсанда бағаның өсуі 0,4% құрады). 2012 жылғы маусымда өнеркәсіп өндірісінде жылдық көрсетуде бағаның төмендеуі (2011 жылғы маусымда жылдық көрсетуде бағаның өсуі 32,9%) 0,4%-ды құрады (6-график).

6-график

Өнеркәсіп өнімін өндіруші кәсіпорындардың бағалары индексінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

Өндірілген өнім жылдық көрсетуде 0,7%-ға арзандады, бұл ретте аралық тұтыну өнімдерінің бағасы – 1,2%-ға төмендеді, тұтыну тауарлары – 3,4%-ға қымбаттады, өндіріс құралдарының бағасы – 4,7%-ға өсті. Өндірістік сипаттағы қызметтер 3,4%-ға қымбаттады.

1.3.2. Ауыл шаруашылығындағы бағалар

2012 жылғы 2-тоқсанда барлық арналар бойынша сатылған ауыл шаруашылығы өнімдерінің бағасы 2,5%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда –1,5%-ға өсу) төмендеді. Ауыл шаруашылығындағы бағалар динамикасы өсімдік шаруашылығы және мал шаруашылығындағы бағалардың төмендеуінің әсерінен қалыптасты.

Алдыңғы тоқсанда өсімдік шаруашылығының өнімі 0,3%-ға арзандауымен салыстырғанда, 2012 жылғы сәуір-маусымда өсімдік шаруашылығының өнімі 1,6%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда 3,1% өсу) арзандады, бұл ретте өсімдік шаруашылығының құрамында дәнді дақылдардың бағасы 1,5% төмендеді, көкөністің бағасы 2,8% арзандады, картоп бағасы 5,8%-ға арзандады.

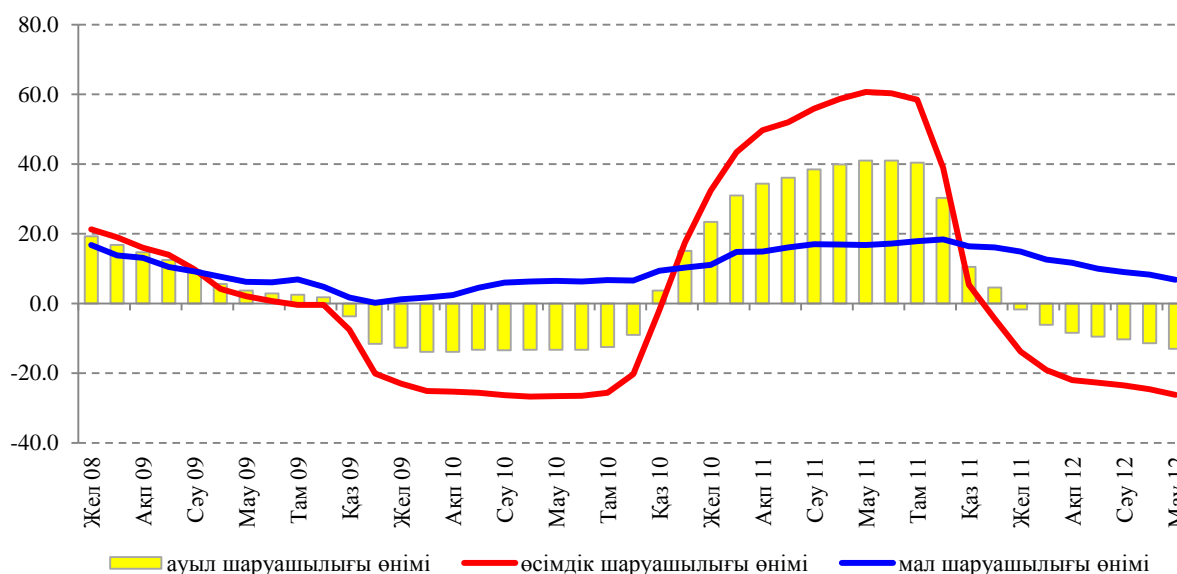
Мал шаруашылығы өнімдерінің 2012 жылғы 1-тоқсандағы 3,0%-ға қымбаттауынан кейін 2012 жылғы 2-тоқсанда ол 3,7%-ға (2011 жылғы 2-тоқсанда 0,8% өсу) арзандады. 2012 жылғы сәуір-маусымда мал және құс етінің бағасы 1,8%-ға өсті, шикі сүттің құны 8,5%-ға түсті, жұмыртқа 21,6%-ға арзандады.

2012 жылғы маусымның қорытындысы бойынша ауыл шаруашылығы өнімінің бағасы жылдық көрсетуде 13,0%-ға төмендеді. Бұл ретте өсімдік шаруашылығы өнімі 26,2%-ға арзандады, мал шаруашылығы өнімінің бағасы 6,8%-ға өсті (7-график).

7-график

Ауыл шаруашылығы өнімі бағалары индексінің динамикасы (өткен жылдың тиісті айына %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

1.3.3. Кәсіпорындар мониторингі

2012 жылғы 2-тоқсанда кәсіпорындардың дайын өніміне деген сұраныс тұтастай алғанда экономиканың нақты секторы бойынша өсті, мұны дайын өнімге сұраныстың өзгеру диффузиялық индексінің 56,2-ге дейін (2012 жылғы 1-тоқсандағы 47-дан) өсуінен көруге болады. Көрсеткіш өніміне сұраныс төмендеген кәсіпорындар үлесінің 15,9%-ға дейін (2012 жылғы 1-тоқсанда – 25,7%) айтарлықтай төмендеуі және өніміне сұраныстың ұлғаюын атап өткен кәсіпорындар үлесінің 28,2%-ға дейін (2012 жылғы 1-тоқсанда – 19,8%) өсуі есебінен болды.

Диффузиялық индекс 45,4 құрайтын «электрэнергиясы, газды және суды өндіру мен бөлу» саласын қоспағанда, дайын өніміне деген сұраныс барлық салаларда өсті. Сұраныстың елеулі өсуі кәсіпорындардың 50%-нан астамын қамтитын игеру және өндеу өнеркәсібінде, құрылыста және «қонақ үйлер мен мейрамханалар» саласында болды. Тұтастай алғанда, экономика бойынша сұраныстың өсуі: «ауыл шаруашылығында» (диффузиялық индекс – 57,4), құрылыста (57,1), «көлік және байланыс» (57,1) және «қонақ үйлер мен мейрамханалар» (58,6) салаларында болды.

2012 жылғы 3-тоқсанда 2-тоқсанмен салыстырғанда тұтастай алғанда нақты сектор бойынша сұраныстың өсуінің жалғасатыны күтілуде: кәсіпорындардың күтулері бойынша сұраныстың диффузиялық өзгеру индексі 58,3 құрады. Өніміне сұраныстың ұлғаюын «электрэнергияны, газды және суды өндіру мен бөлу» саласынан басқа барлық салалардың кәсіпорындары күтуде. Сұраныстың айтарлықтай ұлғаюы ауыл шаруашылығында (60,6) күтіледі.

Кәсіпорындардың дайын өніміне бағаның өсу қарқыны 2012 жылғы 2-тоқсанда аздап бәсеңдеді: дайын өнім бағасының өзгеруінің диффузиялық индексі бағалардың өсуін 18,9%-ға дейін (2012 жылғы 1-тоқсандағы 21,9%-дан) атап өткен кәсіпорындар саны азаюы және 7,3%-ға дейін бағалардың төмендеуін атап өткен кәсіпорындар саны (2012 жылғы 1-тоқсандағы 6,2%-дан) өсуі ебінен 55,8-ға (2012 жылғы 1-тоқсанда 57,9-дан) дейін төмендеді.

Дайын өнім бағасының өсу қарқынының айтарлықтай бәсеңдеуі өндіруші өнеркәсіпте, онда диффузиялық индекс 50 дейін (2012 жылғы 1-тоқсандағы 59,6-дан) төмендеді және ауыл шаруашылығында диффузиялық индекс 52,2 дейін (2012 жылғы 1-тоқсандағы 59,9-дан) төмендегені байқалды. Экономиканың басқа салаларында да баға өсуінің қарқыны аздап бәсеңдегені байқалады. «Электрэнергияны, газды және суды өндіру және бөлу» және «қонақ үйлер мен мейрамханалар» салаларында ғана бағалардың өсу қарқыны ұлғайғаны (диффузиялық индекс тиісінше 60,8, 59,5 және 55,2 құрады (2012 жылғы 1-тоқсанда тиісінше - 55,1, 58,7 және 51,7) байқалды. Өндеу өнеркәсібінде баға өсуінің қарқыны алдыңғы тоқсандағы деңгейде қалды.

2012 жылғы 3-тоқсанда тұтастай алғанда экономиканың нақты секторы бойынша бағаның өсу қарқынының ұлғаюы күтілуде: дайын өнімге бағалардың өзгеруінің диффузиялық индексі 57 құрады. Бұл ретте «электрэнергияны, газды және суды өндіру және бөлу», құрылыс, «сауда: автомобильдерді жөндеу, тұрмыс өнімдері және жеке пайдалану заттары», «қонақ үйлер мен мейрамханалар» және «жылжымайтын мүлікпен, жалдаумен операциялар және кәсіпорындарға көрсетілетін қызметтер» салаларын қоспағанда, баға өсуінің қарқыны ұлғаятыны барлық салалардың кәсіпорындарында күтіледі. Дайын өнімге барынша баға ұлғаюы ауыл шаруашылығында және игеру өнеркәсібінде күтіледі.

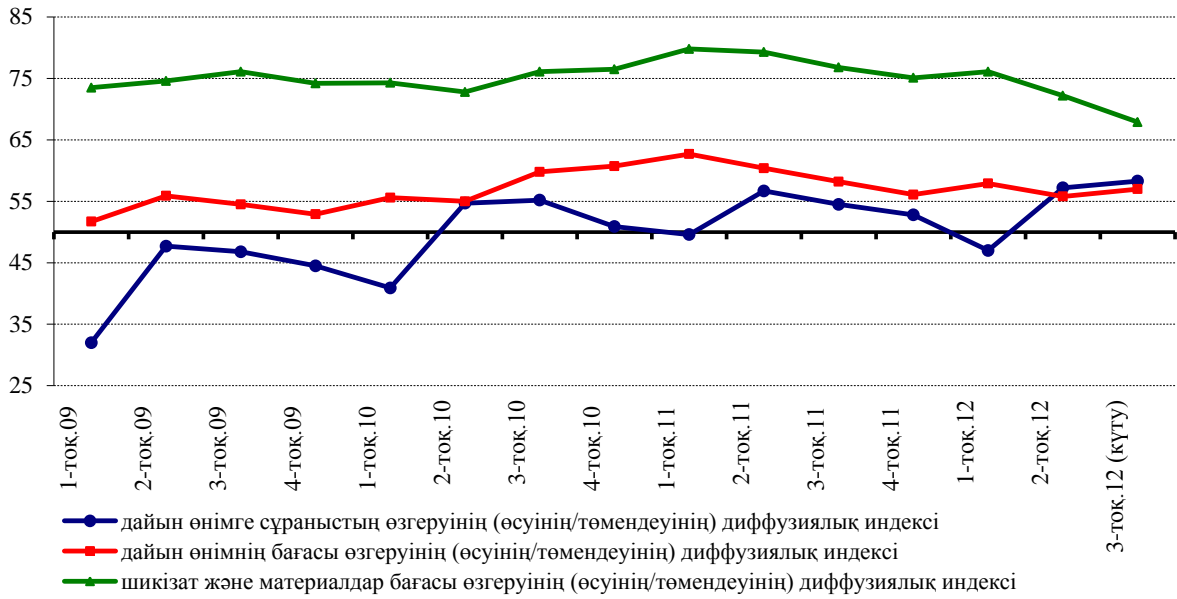
2012 жылғы 2-тоқсанда шикізат және материалдар бағасының өсу қарқыны елеулі бәсеңдеді: бағалардың өзгеруінің диффузиялық индексі 72,2 (2012 жылғы 1-тоқсанда – 76,1) құрады. Бағалардың өсу қарқыны бәсеңдегені нақты сектордың барлық салаларында: әсіресе ауыл шаруашылығында және «қонақ үйлер мен мейрамханалар» саласында байқалды. Тұтастай алғанда іріктеу бойынша, шикізат және материалдар бағасының өсуін атап өткен кәсіпорындардың үлесі 47,5% құрады, кәсіпорындардың 3,1% ғана бағаның төмендеуін атап өтті.

2012 жылғы 3-тоқсан бойынша шикізат және материалдар бағаларының өзгеруінің диффузиялық индексі 67,9 дейін төмендеді, бұл 2-тоқсаға қарағанда бағаның өсуінің баяулауын білдіреді. Көрсеткіш бағаның өсуін күткен кәсіпорындар үлесі айтарлықтай азаюы есебінен төмендеді.

Осылайша, тиісті диффузиялық индекстердің динамикасына қарай 2012 жылғы 3-тоқсан бойынша кәсіпорындардың күтулері дайын өнімге сұраныстың айтарлықтай өсуімен, олардың бағасының өсу қарқынының аздап ұлғаюымен және шикізат пен материалдар бағасының өсуінің баяулауымен байланысты (8-график).

8-график

Сұраныс пен бағалар өзгерісінің диффузиялық индекстері

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2. Инфляция факторлары

2.1. Жиынтық сұраныс

2012 жылғы 1-тоқсанда түпкілікті пайдалану әдісі бойынша ЖІӨ 2011 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда нақты көрсетуде бағалау бойынша 5,4%-ға (2011 жылғы 1-тоқсанда өсу бағалау бойынша 5,8%, 2011 жылғы 4-тоқсанда – 8,3% болды) нақты көрсетілімде ұлғайды.

ЖІӨ-нің 2012 жылғы 1-тоқсанда өсуі үй шаруашылықтарының ағымдағы тұтынуына жұмсалатын шығыстардың ұлғаюымен байланысты түпкілікті тұтынуға жұмсалған шығыстардың және мемлекеттік басқару органдары шығыстарының өсуі, жалпы жинақтың өзгеруі, сондай-ақ таза экспорт салымының төмендеуі әсерінен қалыптасты.

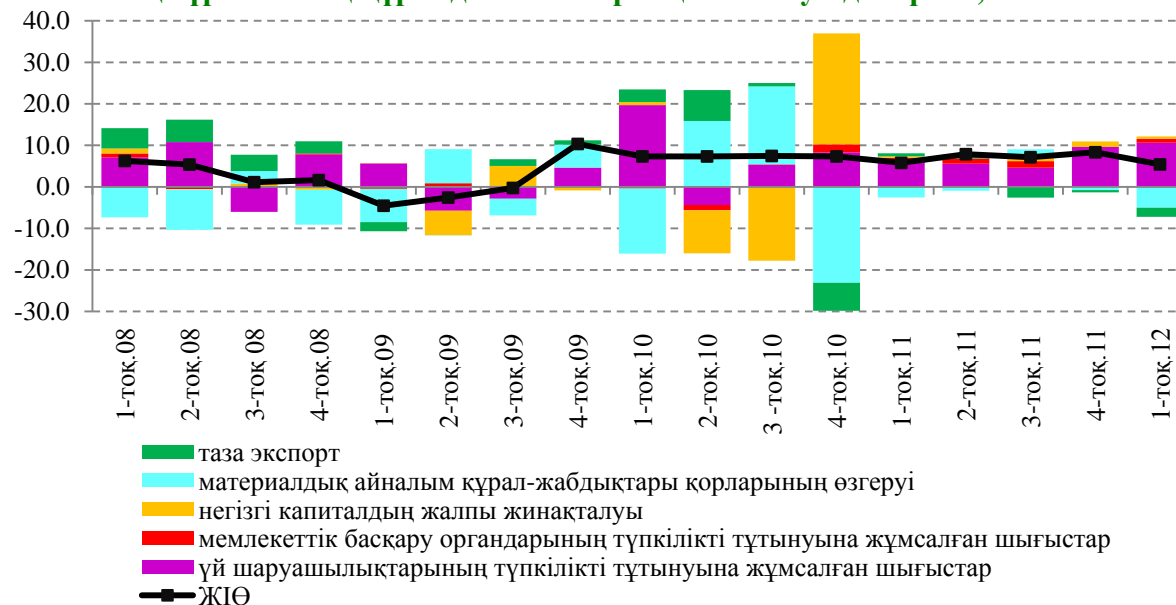
Тұтастай алғанда, бағалау бойынша, 2011 жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда түпкілікті тұтынуға шығыстары 2012 жылғы 1-тоқсанда 12,6%-ға өсті (2011 жылғы 4-тоқсанда 11,2%-ға өсу), жалпы жинақталған қаражат 45,5%-ға ұлғайды (2,1%-ға өсу), ал таза экспорт 15,9%-ға (42,4%-ға өсу) төмендеді.

Нәтижесінде үй шаруашылықтарының және мемлекеттік басқару органдарының тұтынуына жұмсалған шығыстар ЖІӨ-нің (+)10,6% және (+)1,0% мөлшерінде қалыптасуына оң үлес қосты, сондай-ақ жалпы жинақталған қаражат ЖІӨ-ні (-)4,5%-ға төмендетті.

Бұл ретте жалпы жинақталған қаражат құрамында жалпы капиталды жинақтау үлесіне (+)0,5%, ал материалдық айналым қаражаты қорларының өзгеруіне (-)5,0% тиесілі болды. Өз кезегінде таза экспорт (-)2,2% мөлшерінде ЖІӨ-нің өсуіне теріс әсер етті (9-график).

9-график

Жиынтық сұраныстың құрамдас бөліктерінің ЖІӨ өсіндегі үлесі, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.1. Жеке тұтыну және инвестициялық сұраныс

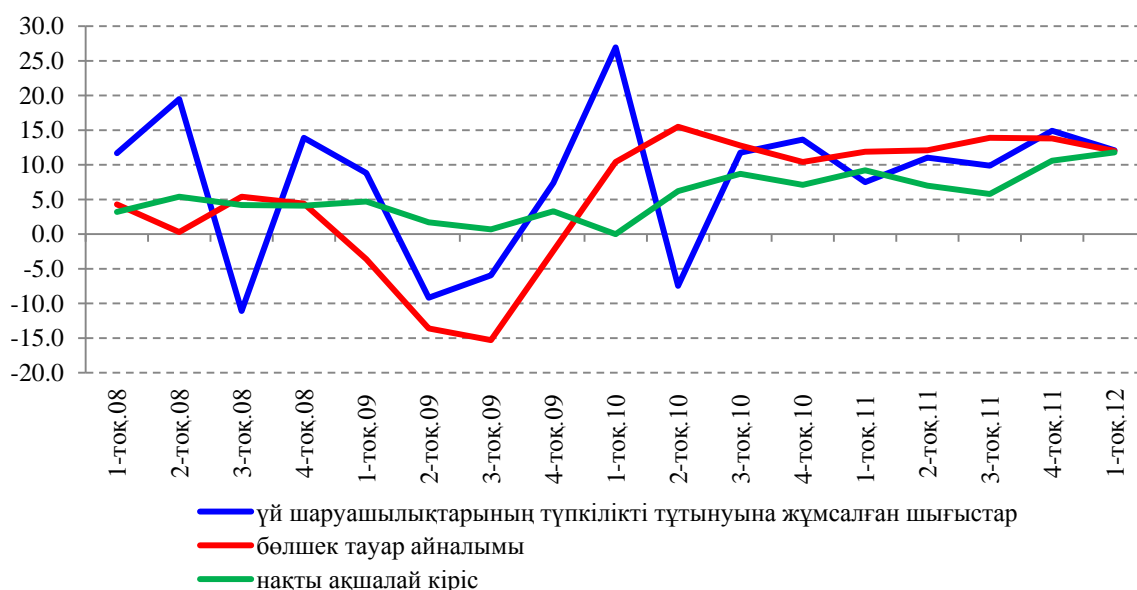
2012 жылғы 1-тоқсанда үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтынуына жұмсалған шығыстар 2011 жылғы тиісті кезеңге қарағанда 12,1%-ға (2011 жылғы 4-тоқсанда өсуі – 14,9%-ға) ұлғайды.

Нақты көрсеткіштегі жан басына шаққандағы ақша кірісінің өсу қарқыны 2012 жылғы 1-тоқсанда 17,5%-ға дейін бәсеңдеді (2011 жылғы 4-тоқсанда – өсуі 19,1%-ға), ал нақты көрсетуде 11,8%-ға дейін (өсуі – 10,6%) жылдамдатылды. Бұл ретте, халықтың табысы өсуінің қарқынындағы осы өзгеріс 2011 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда 12,0%-ға бәсеңдеген (2011 жылғы 4-тоқсанда – өсуі 13,8%) бөлшек тауар айналымына елеулі әсер еткен жоқ.

Алайда бөлшек тауар айналымы өсуінің қарқыны бәсеңдеуі ЖІӨ негізгі құрамдас бөліктері бірінің көрсеткішіне түпкілікті пайдалану әдісімен әсер етті, атап айтқанда, үй шаруашылықтарының түпкілікті тұтыну шығыстарының өсуіне ықпал етті, ол 12,1%-ға ұлғайды, ал осы өсу осыдан бір тоқсан бұрын 14,9% жеткен болатын (10-график).

10-график

Халықтың шығыстары мен кірістерінің динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2012 жылғы қаңтар-наурызда нарықта және жеке кәсіпкерлерде сату көлемі 12,6% өссе, сауда жасайтын кәсіпорындарда (магазиндерде) сату көлемінің өсуі аздап төмен болды да 11,6% құрады. Бұл ретте, бөлшек тауар айналымының жалпы көлемінде нарықтық сауданың үлесі жоғары және 45,8% болды.

Сауданың өсуіне 2012 жылғы 1-тоқсанда инфляция өсуі бәсеңдеуіне негізделген халықтың ақша табысының өсу қарқыны нақты көрсетілімде ұлғаюы, халықтық кредиттік белсенділігі әсер етті.

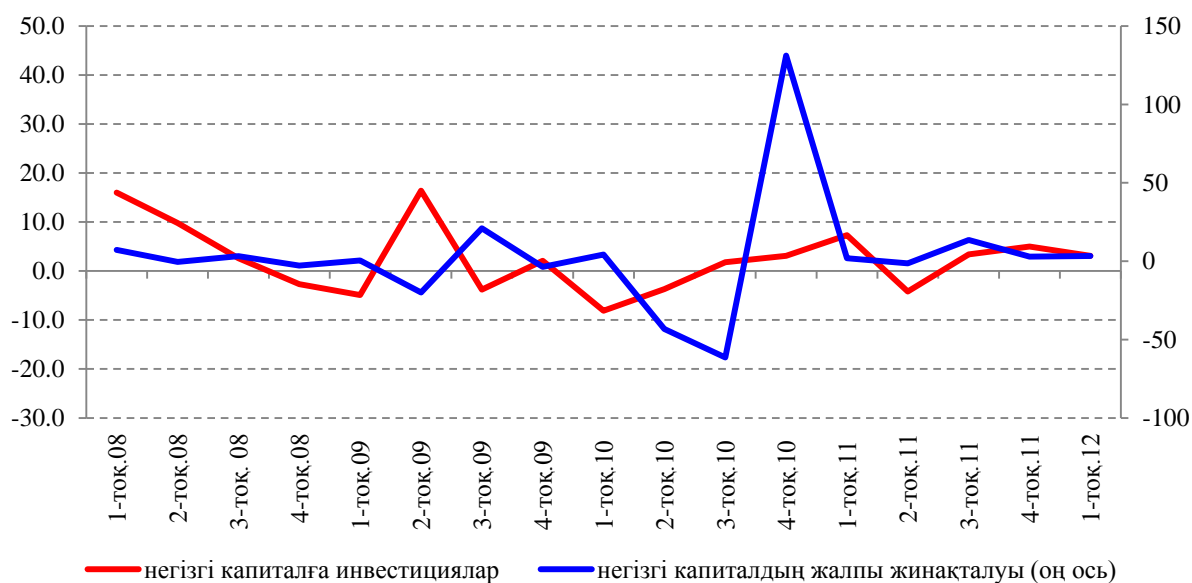
Бұл ретте, халықтың кредиттік белсенділігінің 2011 жылғы 4-тоқсанда өсуінен кейін 2012 жылғы 1-тоқсанда өсу қарқыны 1,4%-ға бәсеңдеді. Сондай-ақ 2012 жылғы 1-тоқсанда азаматтардың тұтыну мақсаттарына кредит беру де бәсеңдеді, 2011 жылғы 4-тоқсандағы 7,3%-бен салыстырғанда, оның өсуі 3,4%-ды құрады.

Негізгі капиталдың жалпы жинағы өсу қарқынының 3,3%-ға ұлғаю (2011 жылғы 4 тоқсан – 3,0% есе өсім) аздап жеделдеуі (+)0,5% мөлшерінде ЖІӨ-нің өсуіне оң үлес қосты, бұл ретте, екінші компонент, яғни материалдық айналым құралдары қорының өзгеруі ЖІӨ-нің өсуін (-)5,0%-ға төмендетіп, теріс ықпал етті.

Жалпы жинақталудың 2012 жылғы 1-тоқсандағы ұлғаюы кәсіпорындардың жоғары емес инвестициялық белсенділігімен шектеліп тұрды, оның нәтижесінде негізгі капиталға инвестициялардың көлемі бір тоқсанда 3,1%-ға көтерілді, 2011 жылғы 4-тоқсанда өсім 5,0%-ға жеткен болатын (11-график).

11-график

Негізгі капиталға инвестицияларға жұмсалатын шығыстардың динамикасы (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

2.1.2. Мемлекеттік тұтыну

2012 жылғы 1-тоқсанда мемлекеттік басқару органдарының түпкілікті тұтынуына арналған шығыстары 2011 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 15,0%-ға (2011 жылғы 4-тоқсанда – төмендеуі 4,3%-ға) өсті.

Тұтастай алғанда, 2012 жылғы 1-тоқсанда мемлекеттік бюджеттің шығыстары 1377,2 млрд. теңге сомаға немесе ЖІӨ-ге шаққанда 23,0%-ға қаржыландырылды (2011 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 17,1 есе өсті).

Мемлекеттік бюджеттің ағымдағы шығындары 1,1 трлн. теңге болды, бұл 2011 жылғы 1-тоқсанға қарағанда 20,7%-ға көп. Ағымдағы шығындар құрамында 2011 жылдың осындай тоқсанымен салыстырғанда заңды тұлғаларға ағымдағы трансферттер (80,8%), басқа ағымдағы шығындар (40,3%), тауарларды сатып алу (35,7%), еңбекақы (32,1%) және жұмыс істеушілердің жарналары (29,8%) елеулі өсуді көрсетті. Басқа ағымдағы трансферттерге шығындар 2012 жылғы 1-тоқсанда 2011 жылғы барлық тоқсандағыдай байқалған жоқ.

Мемлекеттік бюджеттің күрделі шығындары 2012 жылғы 1-тоқсанда 2011 жылғы осындай кезеңмен салыстырғанда негізінен, жерді және материалдық емес активтерді иемденуге және күрделі жөндеуге шығыстардың ұлғаюы есебінен 31,7%-ға өсті. Шетелге және ел ішіндегі күрделі трансферттерге шығындар 2011 жылдағыдай 2012 жылғы 1-тоқсанда да өзгерген жоқ.

Бюджеттік кредиттер 2011 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 2012 жылғы 1-тоқсанда 20,6%-ға ұлғайды, қаржы активтерін сатып алу шығыстары 59,2%-ға төмендеді.

2012 жылғы қаңтар-наурызда мемлекеттік бюджеттің түсімдері 1385,3 млрд. теңгені немесе ЖІӨ-ге шаққанда 23,2%-ды құрады, бұл 2010 жылғы қаңтар-наурызбен салыстырғанда 28,7%-ға көп. Мемлекеттік бюджет кірістерінің құрылымында екі бап бұрынғысынша басым: салық түсімдері – 69,8%-ды (2011 жылғы 1-тоқсанда – 81,8%), ресми трансферттер – 28,2%-ды (13,9%) құрады.

Ресми трансферттердің жоғары үлесі республикалық бюджетке Қазақстан Республикасының Ұлттық қорынан кепілді трансферттердің 390,0 млрд. теңге мөлшерінде түсуімен қамтамасыз етілді.

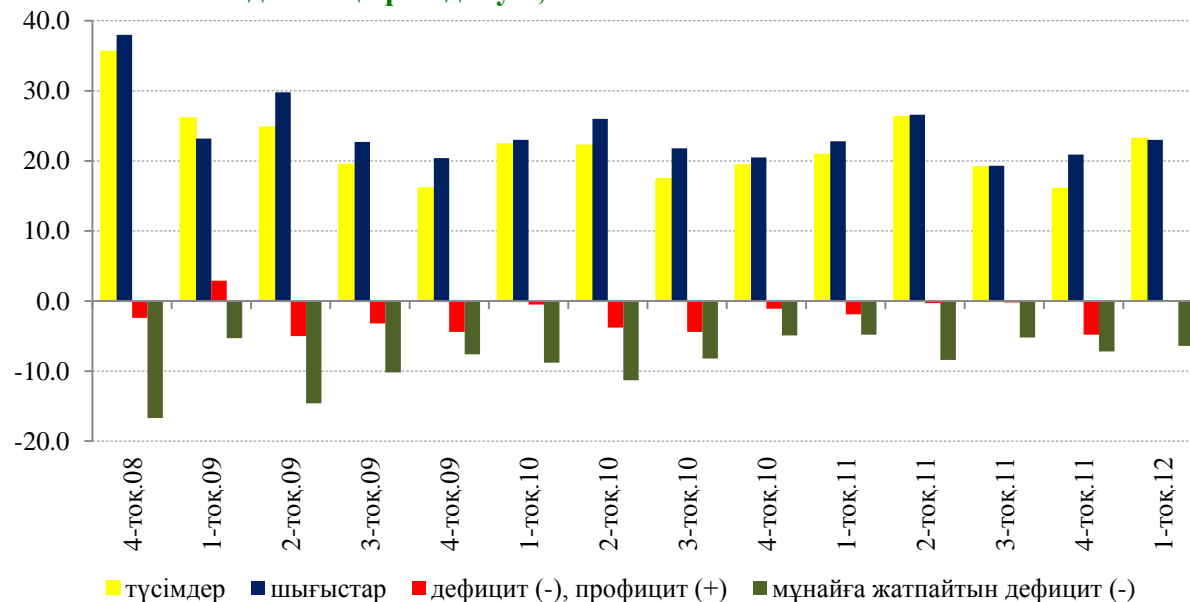
Тұтастай алғанда, 2012 жылғы 1-тоқсанда салық түсімдерінен түскен кірістің көрсеткіштері 2011 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 9,8%-ға ұлғайды. Өсу корпоративтік табыс салығы бойынша, қосылған құнға салығы бойынша және жеке табыс салығы бойынша түсімдердің абсолютті мәнде тиісінше 52,8, 28,5 және 16,1 млрд. теңгеге ұлғаюымен қамтамасыз етілді.

2012 жылғы 1-тоқсанда 2011 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда салықтық емес түсімдер 47,9%-ға төмендеді, ал трансферттердің түсімі 2,6 есе өссе, негізгі капиталды сатудан түскен түсімдер 2,1% төмендеді.

2012 жылғы 1-тоқсанда шығыстардан кірістер асып түсу нәтижесінде 2011 жылғы 1-тоқсандағы 99,6 млрд. теңге (ЖІӨ-ге шаққанда 1,9%) дефицитіне қарсы мемлекеттік бюджет 8,1 млрд. теңге профицитімен (ЖІӨ-ге 0,1%) қалыптасты (12-график). Ұлттық қордан республикалық бюджетке 390,0 млрд. теңге мөлшерінде аударылған кепілді трансферттер болмағанда, 2012 жылғы 1-тоқсан 381,9 млрд. теңге мөлшеріндегі мұнайға жатпайтын дефицитпен аяқталатын еді.

12-график

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, ЖІӨ-ге %-бен

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

Қаржы министрлігі 2012 жылғы 1-тоқсан ішінде мемлекеттік эмиссиялық бағалы қағаздарды негізінен шығару арқылы 194,4 млрд. теңге мөлшерінде қарыз қаражатын тартты. Осы кезеңде сондай-ақ бұдан бұрын шығарылған бағалы қағаздар

бойынша борыштық міндеттемелер 55,5 млрд. теңге сомасына өтелді. Нәтижесінде Ұлттық Банктегі Қазақстан Республикасы Үкіметінің шотындағы қалдық 147,1 млрд. теңгеге ұлғайды.

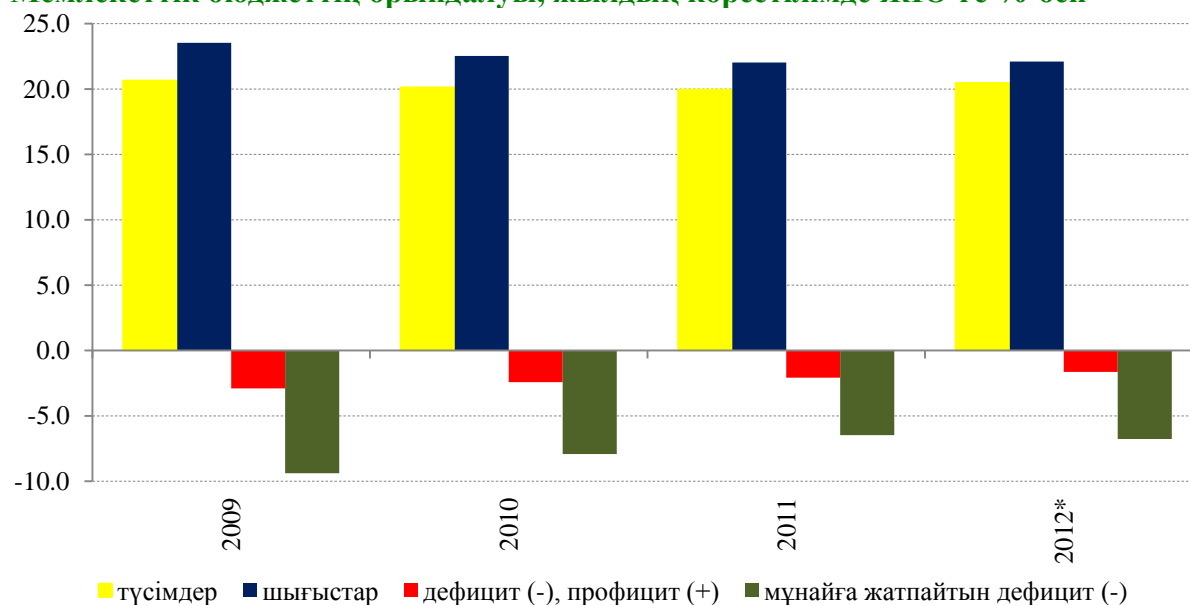
2012 жылғы 1-тоқсанда Үкіметтің ішкі борышы 2216,2 млрд. теңгеге (ЖІӨ-ге шаққанда 37,1%) дейін ұлғайды, яғни 2011 жылдың 1-тоқсанымен салыстырғанда 26,4% -ға көп (ЖІӨ-ге шаққанда 34,0%). Өсу мемлекеттік ұзақ мерзімді қазынашылық облигацияларын (МЕУКАМ), мемлекеттік ұзақ мерзімді жинақтаушы қазынашылық міндеттемелерін (МЕУЖКАМ) және мемлекеттік орташа мерзімді қазынашылық міндеттемелерін (МЕОКАМ) шығарумен қамтамасыз етілді.

Үкіметтің сыртқы борышы 2012 жылғы 1-тоқсанда 2011 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда (ЖІӨ-ге шаққанда 10,8%) 18,8%-ға ұлғайып, 647,2 млрд. теңгені (ЖІӨ-ге шаққанда 10,6%) құрады.

Мемлекеттік бюджеті дефицитінің төмендеу үрдісі байқалады. 2012 жылғы 1-тоқсанда жылдық көрсетілімде дефицит ЖІӨ-ге шаққанда 1,6% (ЖІӨ-ге шаққанда 2011 жылы – 2,1%) (13-график) құрады, ол көбінде трансферттердің ұлғаюымен негізdedі.

13-график

Мемлекеттік бюджеттің орындалуы, жылдық көрсетілімде ЖІӨ-ге %-бен

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Қаржы министрлігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

* - 2011 жылғы 2-тоқсаннан 2012 жылғы 1-тоқсанға дейінгі кезең үшін

2.1.3. Сыртқы сектор

– Әлемдік баға

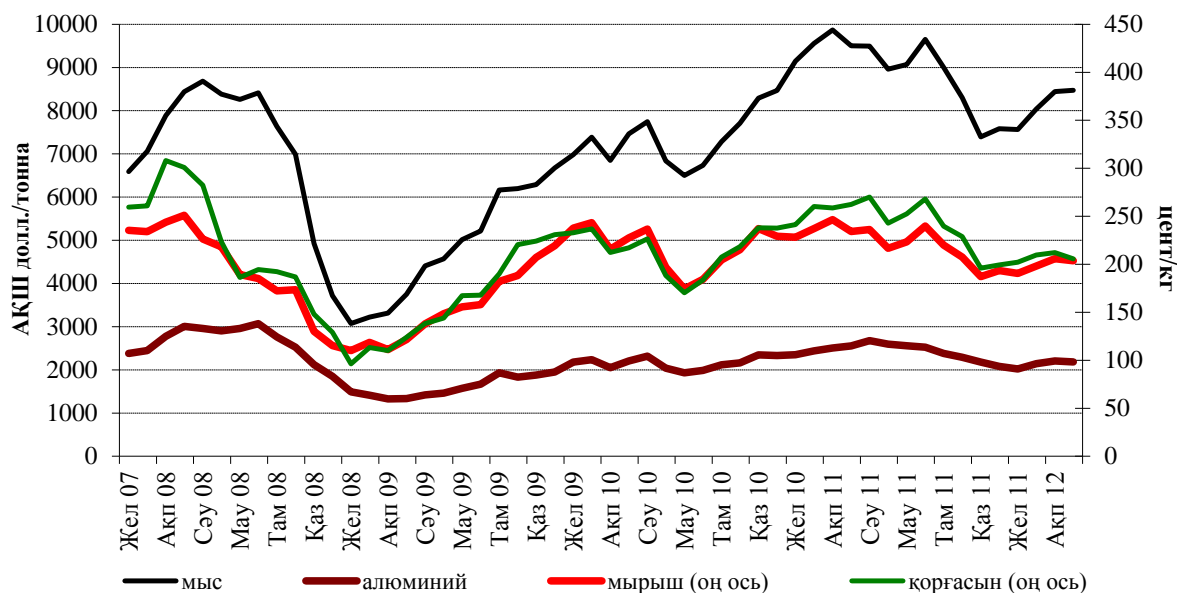
2012 жылғы 1-тоқсанда әлемдік тауар нарықтарда жағдайдың біртіндеп тұрақтануы байқалды. Ол жекелеген тауар позицияларына баға өсу қарқыны төмендеумен және бәсеңдеумен бірге болды.

2012 жылғы 1-тоқсанда әлемдік нарықтарда металдың жекелеген түрлеріне бағаның өсуі байқалды, ал баға өсу қарқыны бәсеңдеді. 2012 жылғы 1-тоқсанда мыстың бағасы 10,7%-ға өсті және осы кезеңде орташа алғанда бір тонна үшін 8318 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты. Алюминийдің бағасы тұтастай алғанда, 2012 жылғы 1-тоқсанда 4,1%-ға өсті және бір тонна үшін 2179 АҚШ долл. болды. Қорғасынның әлемдік бағасы 2012 жылғы қаңтар-наурызда 5,0% өсті, орташа алғанда кезең үшін бір килограмм үшін

209,1 цент болды. Мырыштың бағасы бір килограмм үшін кезеңдегі орташа бағасы 202,5 цент кезінде 6,4%-ға ұлғайды (14-график).

14-график

Металдың әлемдік бағасының динамикасы

Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

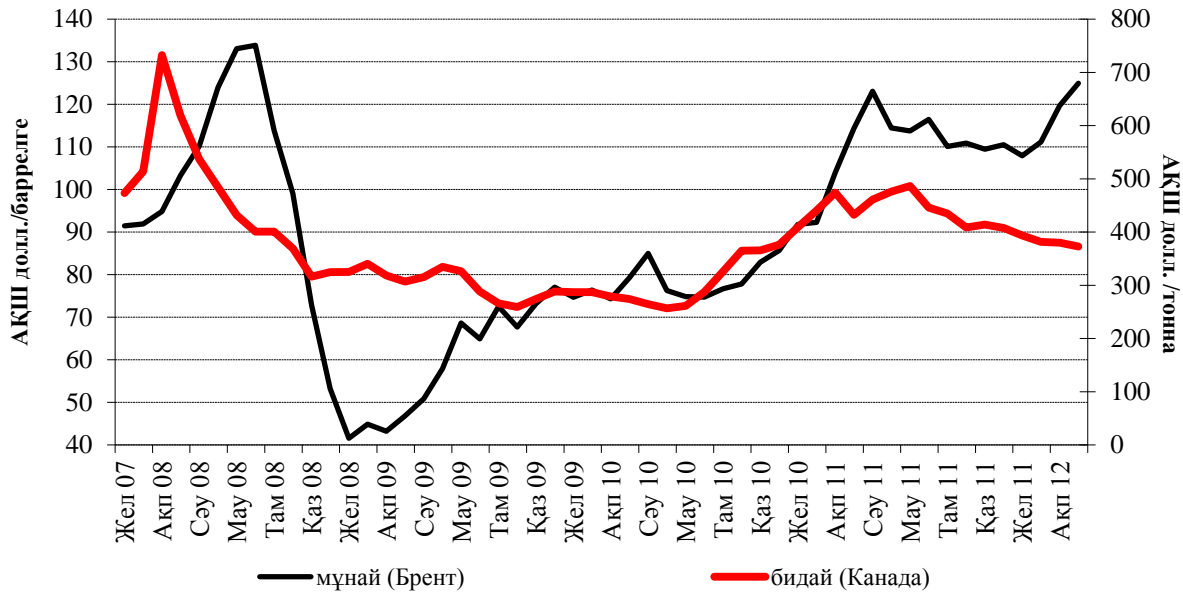
2012 жылғы 1-тоқсанда 2011 жылғы 4-тоқсанмен салыстырғанда Brent сұрыпты мұнайдың бағасы 8,5%-ға өсті және кезеңде орташа алғанда бір баррель үшін 118,6 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (15-график).

Бидайдың әлемдік бағасы бүкіл кезең бойы бірте-бірте төмендеді және тұтастай алғанда, 2011 жылғы 1-тоқсанда бидайдың (Канада) әлемдік бағасы алдыңғы кезеңмен салыстырғанда 6,7% төмендеді, бір тонна үшін орташа алғанда 378,1 АҚШ долл. деңгейінде қалыптасты (15-график).

15-график

Мұнайдың (Брент), бидайдың (Канада) әлемдік бағасының динамикасы

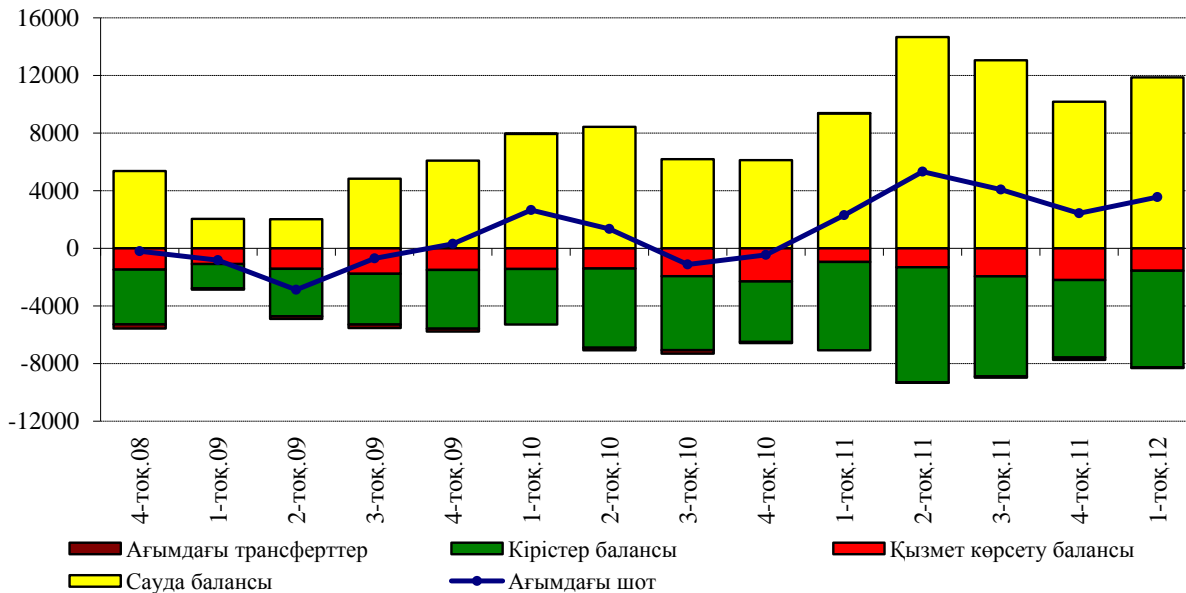
Дерек көзі: Дүниежүзілік Банк

– Төлем балансы

2012 жылғы 1-тоқсанның қорытындылары бойынша төлем балансының ағымдағы шоты 3,5 млрд. АҚШ доллары немесе тиісті кезеңнің ЖІӨ қатынасы бойынша 8,8% деңгейінде оң сальдомен қалыптасты (16-график).

16-график

Ағымдағы операциялар шотының балансы, млн. АҚШ долл

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Тауарлар экспортынан түсімдер 2012 жылғы 1-тоқсанда 2011 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 30,9%-ға 22,0 млрд. АҚШ долларына дейін, ал тауар импортына арналған шығыстар – 36,6%-ға, 10,0 млрд. АҚШ долларынан асып ұлғайды. Сауда балансының оң сальдосы 26,5%-ға өсті және 11,9 млрд. АҚШ долл. болды. 2012

жылғы 1-тоқсанда қызмет көрсету балансының дефициті 2011 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 64,6%-ға 1,6 млрд. АҚШ долл. дейін ұлғайды, кірістер балансының дефициті 9,3% ұлғайды және 6,7 млрд. АҚШ долл. болды. Ағымдағы трансферттер бойынша резидент еместерге нетто түсімдер 50,1 млн. АҚШ долл. болды.

Қаржы шотының операциялары бойынша ресурстардың нетто-әкетілуі 2012 жылғы 1-тоқсанда 99,7 млн. АҚШ долл. болды (2011 жылғы 1-тоқсанда – нетто-әкелу 2,5 млрд. АҚШ долл.). Резиденттердің шетелдік активтері (резервтік активтерді қоспағанда) 2011 жылғы тиісті кезеңдегі 4,6 млрд. АҚШ долларына өсумен салыстырғанда 5,1 млрд. АҚШ долл. өсті. Резиденттердің сыртқы міндеттемелері де 5 млрд. АҚШ долл. өсті (2011 жылғы 1-тоқсанда 7 млрд. АҚШ долл. ұлғайды).

Нәтижесінде төлем балансының операциялары бойынша теріс сальдо 2012 жылғы 1-тоқсанда 2,1 млрд. АҚШ долл. болды (2011 жылғы 1-тоқсанда – оң сальдо 6,3 млрд. АҚШ долл.).

– Сауда талаптары және нақты тиімді айырбастау бағамы

2012 жылғы 1-тоқсанда 2011 жылғы 1-тоқсанның тиісті көрсеткішімен салыстырғанда сауда талаптарының жиынтық индексі 7% жоғары болды. Бұл ретте еуро аймағындағы елдермен сауда талаптары 5%-ға, Ресеймен – 10%-ға жақсарды (1-кесте).

1-кесте

Баға индекстерінің және сауда талаптарының өзгеруі (өткен жылғы тиісті кезеңге, %-бен)

	1-тоқ.11	2-тоқ.11	3-тоқ.11	4-тоқ.11	1-тоқ.12
Экспорттық бағалар	41	49	55	34	11
Импорттық бағалар	6	17	10	9	5
Сауда талаптары	33	29	41	23	7
оның ішінде:					
Еуро аймағының елдері					
Экспорттық бағалар	26	48	53	36	19
Импорттық бағалар	6	20	15	12	14
Сауда талаптары	19	23	31	20	5
Ресей					
Экспорттық бағалар	38	39	62	45	9
Импорттық бағалар	19	27	11	2	0
Сауда талаптары	17	10	40	44	10

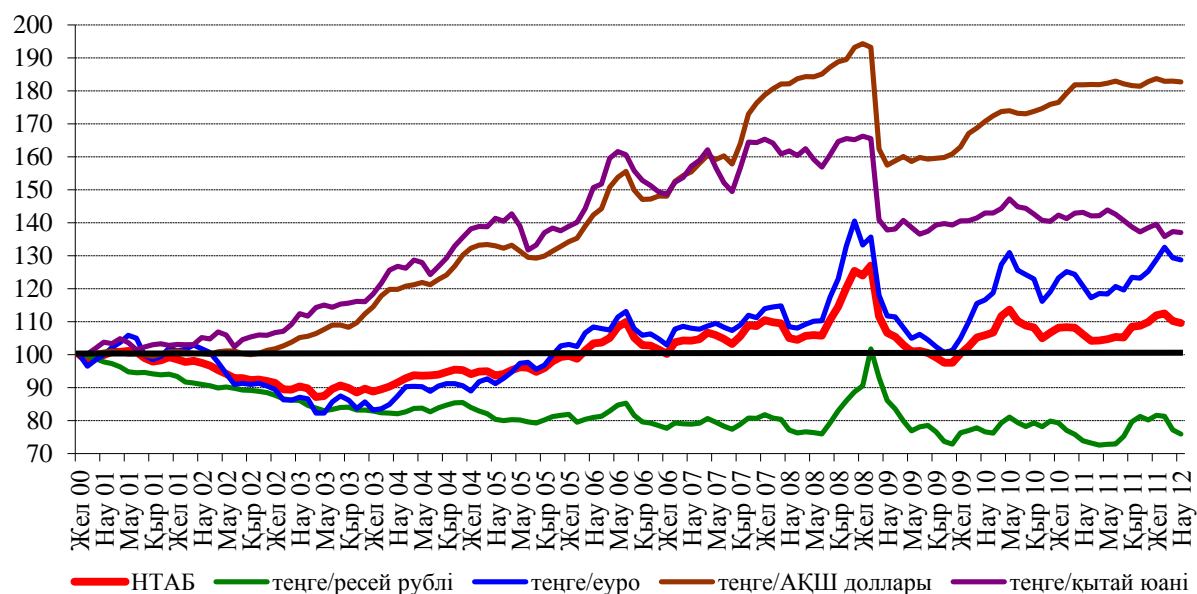
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылғы 1-тоқсанның қорытындысы бойынша өткен кезеңмен салыстырғанда теңгенің нақты тиімді айырбастау бағамының индексі 0,5%-ға нығайды. Бұл ретте ТМД елдерінің валюталар қоржынына қатысты теңге 2,8%-ға, қалған елдердің валюталар қоржынына қатысты 1,6%-ға нығайды.

2012 жылғы 1-тоқсанда теңге нақты көрсетуде АҚШ долларына қатысты өткен кезеңмен салыстырғанда 0,1%-ға нығайды, еуроға қатысты 3,5%-ға нығайды, ал Ресей рубліне қатысты 3,5%-ға әлсіреді (17-график).

17-график

Теңгенің нақты айырбас бағамдарының индекстері (2000 жылғы желтоқсан = 100%)

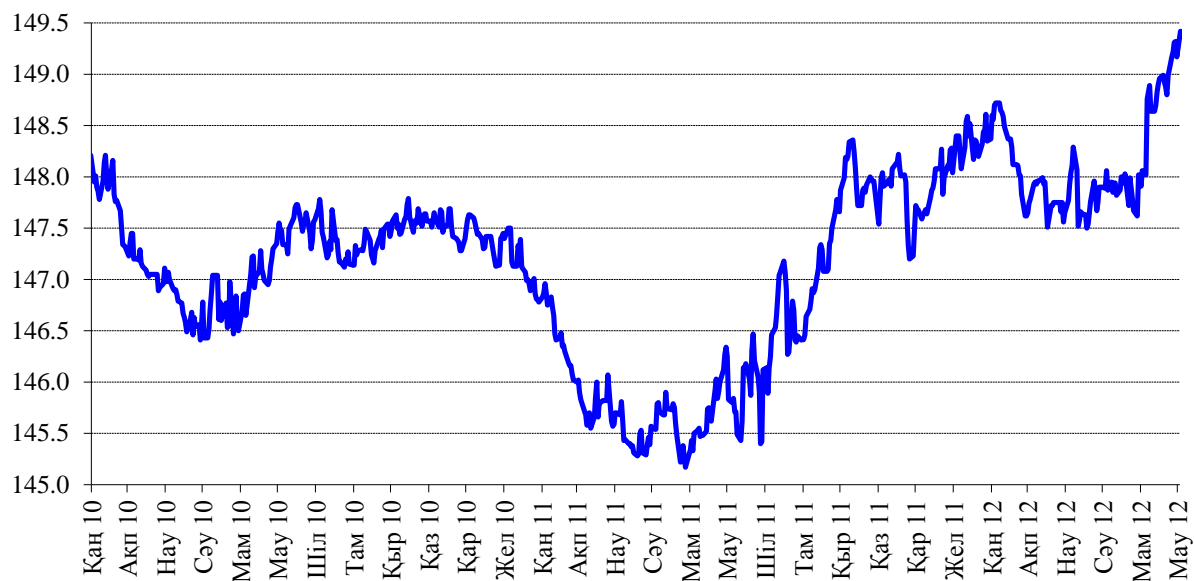

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

- Теңгенің номиналдық айырбастау бағамы

Теңгенің орташа алынған биржалық айырбастау бағамы 2012 жылғы 2-тоқсанда бір доллар үшін 148,17 теңгені құрады. Биржалық бағам кезеңнің аяғында бір доллар үшін 149,42 теңге болды. Жыл басынан бастап теңге номиналды көрсетуде АҚШ долларына қарағанда 0,7%-ға әлсіреді (18-график).

18-график

Теңгенің АҚШ долларына шаққандағы номиналдық айырбастау бағамының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

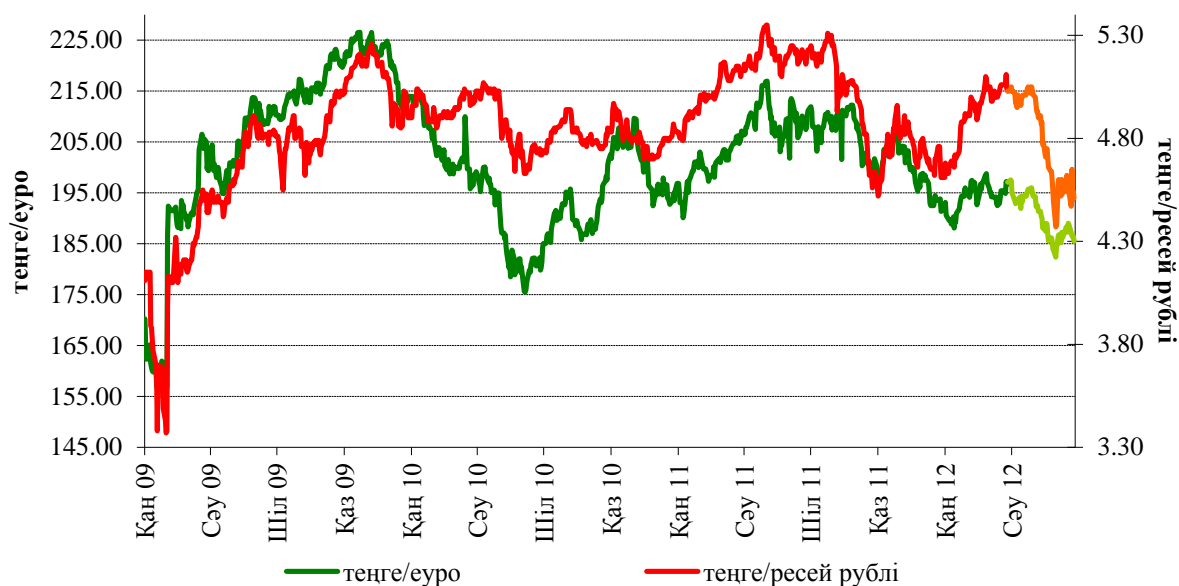
Сәуірде және мамырда теңгенің АҚШ долларына қатысты бағамы 0,1%, маусымда - 0,9% әлсіреді.

Ішкі валюта нарығындағы биржалық сегментте еуро және Ресей рублімен мәмілелер көлемі шамалы болып отырғандықтан, теңгенің осы валюталарға қатысы бойынша бағамы АҚШ долларына кросс-бағам негізінде есептеледі. Тиісінше теңгенің еуроға және Ресей рубліне қатысты бағамының динамикасы теңгенің АҚШ долларына бағамының динамикасымен, халықаралық қаржы нарығындағы бірыңғай еуропалық валютаның жағдайымен және Ресей Орталық Банкінің Ресей рублінің айырбастау бағамының валюталар қоржынына қатысты саясатымен айқындалды.

Тұтастай алғанда, 2012 жылғы 2-тоқсанда теңгенің еуроға ресми бағамы 5,7%-ға және Ресей рубліне қатысты 10,5%-ға нығайды (19-график).

19-график

Тенгенің еуроға және ресей рубліне шаққандағы ресми бағамының динамикасы

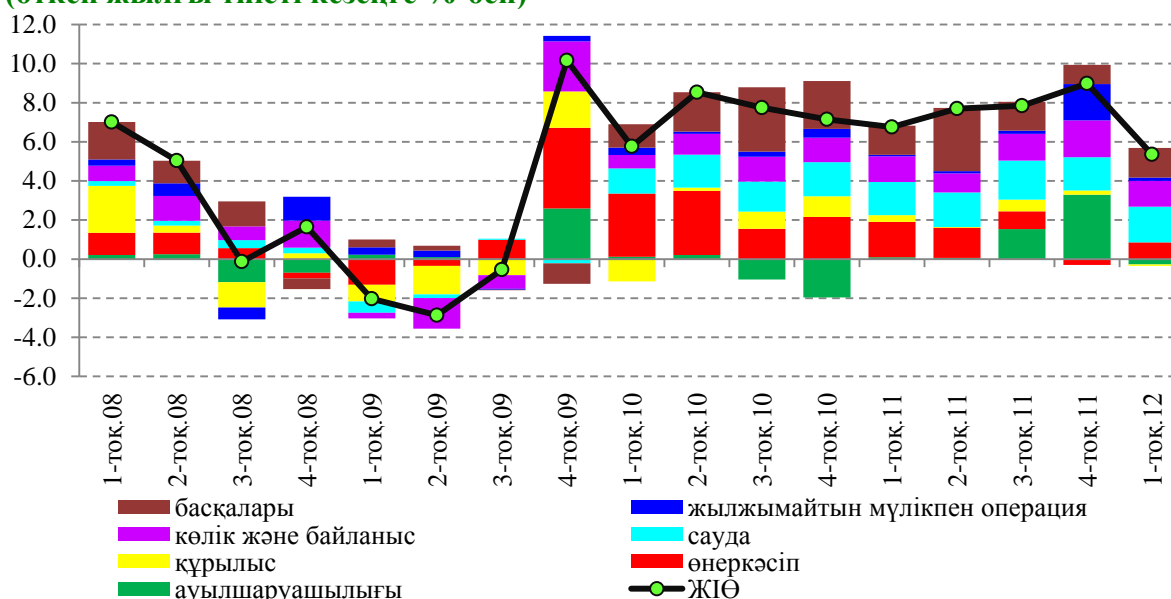
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2.2. Өндіріс

2011 жылғы 1-тоқсанда ЖІӨ өндірісінің көлемі ағымдағы бағамен 5976,7 млрд. теңге болды. Ауыл шаруашылығы мен құрылысты қоспағанда, іс жүзінде экономиканың барлық салаларында өндіріс өсуінің оң ықпалының әсерінен ЖІӨ-і 2011 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда нақты көрсетуде (2005 жылғы бағамен) бағалау бойынша 5,4%-ға ұлғайды (2011 жылғы 4-тоқсанда өсу бағалау бойынша – 9,0%-ды құрады) (20-график).

20-график

Нақты ЖІӨ-нің өсуіне экономиканың негізгі салаларының үлесі (өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

Тауарлар өндірісі бөлігінде ауыл шаруашылығы мен құрылыс төмендеуді көрсеткен кезде, өнеркәсіптің өсуі байқалды. Бұл ретте өнеркәсіптің өсуіне қарамастан оның құрамындағы тау кен өндіруші өнеркәсіппен және карьерлерді игеру 0,4%-ға төмендеді, бұл өнеркәсіп өндірісі өсуінің қарқынын баяулатуға себепші болды.

Бағалау бойынша, өнеркәсіптік өндіріс көлемі 2012 жылғы 1-тоқсанда 3,0% (2011 жылғы 1-тоқсан – 6,3%-ға өсті) ұлғайды, ауыл шаруашылығы – 5,1% (өсу 1,7%) төмендеді, құрылыс – 0,7% (өсу 3,1%) азайды, олар жиынтығында 0,5% мөлшерінде ЖІӨ өсуін қалыптастыруға оң үлес қосты.

Қызмет көрсету өндірісі бөлігінде жалпы ішкі өнімнің осы құрамдас бөлігінің барлық салалары іс жүзінде өсумен байқалды. Үй қызметкерлерін жалдайтын және жеке тұтыну үшін тауарлар мен қызметтерді өндіретін үй шаруашылығының қызметі оған қосылмайды, онда көрсеткіш 2011 жылғы 1-тоқсандағы деңгейде қалып, өзгерген жоқ. Нәтижесінде қызмет өндірісі секторына кіретін салалар жиынтықта ЖІӨ өсуіне 8,6% деңгейінде оң үлес қосуға себепші болды.

2012 жылғы 1-тоқсанда мәні ЖІӨ-нің жалпы көлеміндегі теріс белгімен пайдаланылатын жанама өлшенетін қаржы делдалдығы қызметінің көлемі 0,1% мөлшерінде ЖІӨ-нің өсуін қалыптастыруға оң үлес қосты.

Өнімге және импортқа таза салықтар көлемінің 5,0% ұлғаюы ЖІӨ-нің өсуіне 0,2% (2011 жылғы 1-тоқсанда өсу 0,6%) мөлшерінде оң әсер етті.

2.3. Еңбек нарығы

2.3.1. Жұмыспен қамту және жұмыссыздық

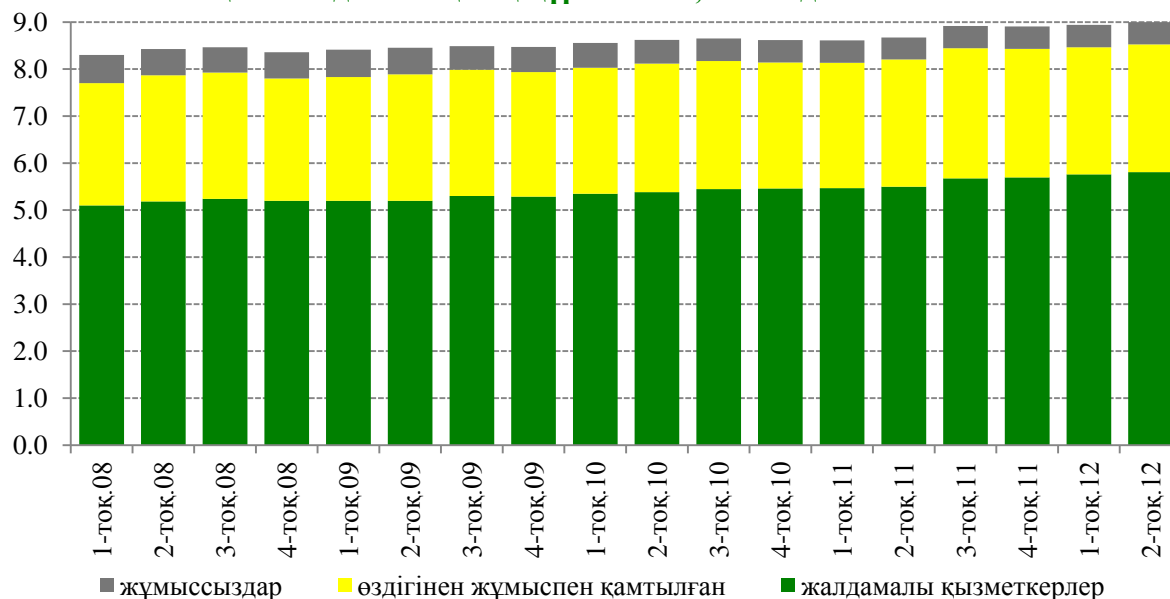
2012 жылғы 2-тоқсанда экономикада жұмыспен қамтылғандар саны бастапқы деректер бойынша өткен кезеңдегімен салыстырғанда 0,8% ұлғайып, 8,5 млн. адам болды (2011 жылғы 2-тоқсандағы өсу 3,9%-ды құрады). Бұл ретте жалдамалы қызметкерлердің саны 2012 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 0,9%-ға ұлғайып, 5,8 млн. адам болды, өздігінен жұмыспен қамтылғандар 2,7 млн. адам (өсуі 0,5%) болды.

Мемлекеттік және мемлекеттік емес ұйымдардағы жалдамалы қызметкерлердің құрылымында 4,7 млн. адам (жалдау бойынша барлық жұмыс істейтіндердің 81,5%), жеке тұлғаларда – 0,7 млн. адам (12,5%), шаруа (фермер) қожалықтарында – 0,4 млн. адам (6,0%) жұмыс істеді.

2012 жылғы 2-тоқсанда жұмыссыздар саны 473,1 мың адамды құрады, бұл алдыңғы кезеңдегімен салыстырғанда 1,1% аз және 2011 жылғы 2-тоқсанда 1,3% көп (21-график).

21-график

Экономикалық белсенді халықтың құрылымы, млн. адам

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2012 жылғы сәуірде және мамырда жалдамалы қызметкерлер құрамында мынадай салалық құрылымдық өзгерістер байқалды.

2011 жылғы тиісті айлармен салыстырғанда жұмыспен қамтудың өсуін қамтамасыз еткен негізгі салалар мыналар болды: тау-кен өнеркәсібі және карьерлерді игеру; құрылыс; сауда; қаржы және сақтандыру қызметі; әкімшілік және қосалқы қызмет көрсету саласындағы қызмет; өнер, ойын-сауық және демалыс; денсаулық сақтау және әлеуметтік қызметтер; білім беру; электрмен жабдықтау, газ, бу беру және әуемен салқындату.

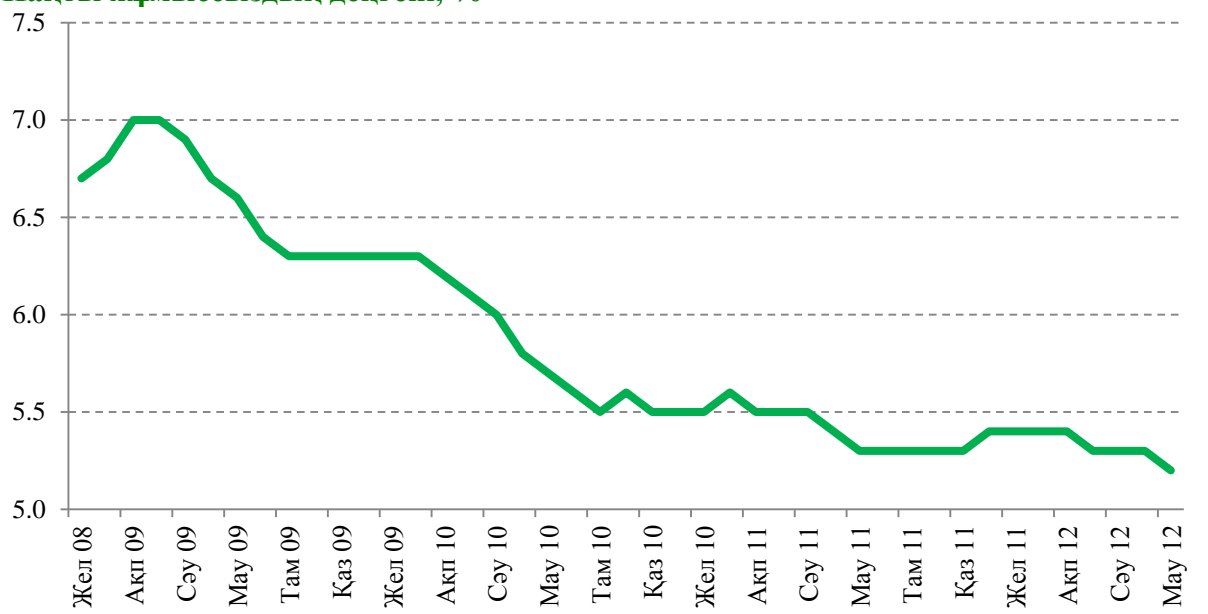
Жұмыспен қамтылғандар санының төмендеуі: ауыл шаруашылығы, орман және балық шаруашылығы; өңдеуші өнеркәсіп; сумен жабдықтау; кәріз жүйесі, қалдықтарды жинау мен бөлуді бақылау салаларында байқалды.

Бұл ретте бір салалардағы жұмыспен қамту санының төмендеуі олардың басқа салалардағы өсуімен өтелді. Нәтижесінде, жұмыссыздық деңгейі 2012 жылғы 1-тоқсандағы 5,4%-ға қарағанда 2012 жылғы 2-тоқсанда 5,3%-ға дейін төмендеді, ал 2012 жылғы маусымда 5,2%-ды құрады, бұл 2012 жылдан бастап ең төменгі мән болып табылады (22-график).

Жұмыссыздық деңгейінің төмендеуіне және халықтың жұмыспен қамтылуының артуына 2011 жылғы 2-тоқсаннан бастап іске асырыла бастаған 2020-Жұмыспен қамту бағдарламасының ықпал еткенін атап айту қажет және оның шеңберінде 56,3 мың адам жұмысқа орналастырылды.

22-график

Нақты жұмыссыздық деңгейі, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігі

2.3.2. Жалақы және өнімділік

Орташа айлық жалақы өткен жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда 2012 жылғы 1-тоқсанда номиналды көрсетуде 17,1%-ға (2011 жылғы 4-тоқсанда – 19,8% өсті), ал нақты көрсетуде 11,5%-ға (өсуі – 11,3%) ұлғайды.

Алдыңғы тоқсанмен салыстырғанда номиналдық жалақы 6,8% төмендеді, ал нақты жалақы 7,8% азайды.

2012 жылғы наурызда 2011 жылғы наурызбен салыстырғанда номиналды көрсетудегі жалақы неғұрлым жоғары дәрежеде мынадай салаларда: мемлекеттік басқару және қорғаныс – 34,1%-ға; денсаулық сақтау және әлеуметтік қызмет көрсету – 29,5%-ға; білім беру – 28,2%-ға; ауыл, орман және балық шаруашылығы – 25,7%-ға; өнер, ойын сауық және демалыс 20,4%-ға жоғарылады. Екі салада жалақы құрылыста – 1,2%-ға; әкімшілік және қосымша қызмет көрсету – 3,5%-ға төмендеді.

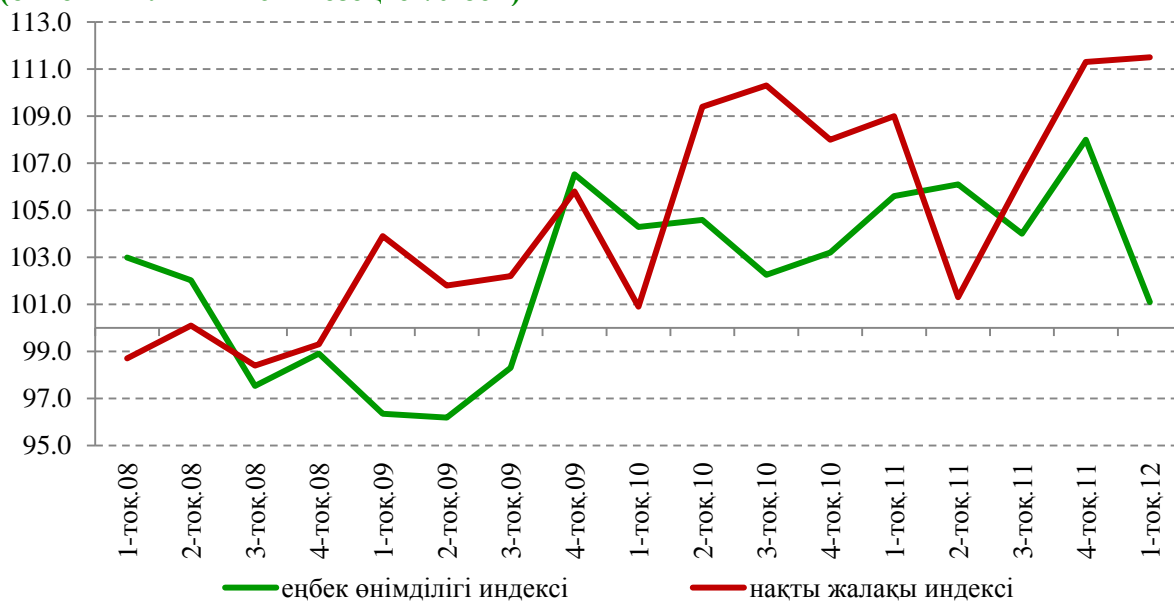
Ақшалай көрсетудегі жалақының ең жоғары мөлшері 2012 жылғы наурызда қаржы және сақтандыру қызметте (191,8 мың теңге), ал ең төменгісі – ауыл, орман және балық шаруашылығында (41,6 мың теңге) қалыптасты.

2011 жылдың осындай кезеңімен салыстарғанда ЖІӨ анағұрлым төмен өсу қарқыны 2012 жылғы 1-тоқсанда (Ұлттық Банктің бағалауы бойынша – 5,4%, ал 2011 жылғы 1-тоқсанда – өсу 6,8%), 2012 жылғы 1-тоқсанда жұмыспен қамтылғандар санының және жалақының өсуі еңбек өнімділігі индексінің өсу қарқынының 1,1% деңгейіне дейін (Ұлттық Банктің бағалауы бойынша) баяулауына себепші болды, ал бір тоқсан бұрын индекстің өсуі 8,0%-ға жеткен (23-график).

23-график

**Еңбек өнімділігінің және нақты жалақының динамикасы
(өткен жылғы тиісті кезеңге %-бен)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Статистика агенттігінің деректері, Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкінің есептері

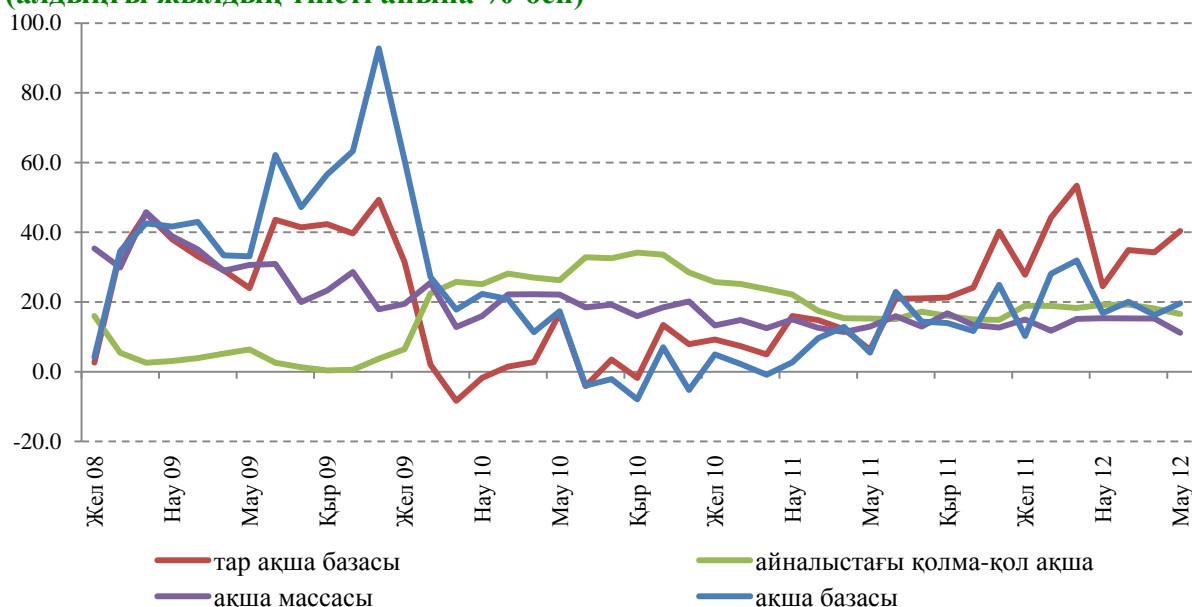
3. Ақша ұсынысы

3.1. Ақша агрегаттары

2012 жылғы 2-тоқсанда ақша агрегаттарының жылдық динамикасы қалыпты өсу қарқынын көрсетті (24-график).

24-график

Ақша агрегаттарының динамикасы (алдыңғы жылдың тиісті айына %-бен)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі

3.1.1. Ақша базасы

2012 жылғы 2-тоқсанда ақша базасы 5,2%-ға кеңейіп, 2012 жылғы маусымның аяғында 3454,7 млрд. теңге болды. Тар ақша базасы 3310,6 млрд. теңгеге дейін 13,1%-ға кеңейді.

2012 жылғы маусымда 2011 жылғы маусыммен салыстырғанда ақша базасы 19,6%-ға кеңейді.

Ұлттық Банктің таза халықаралық резервтері 2012 жылғы маусымда 2011 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 31,8 млрд. АҚШ долл. дейін 6,6%-ға төмендеді. Таза валюталық қорлар (ЕАВ) қарастырылып отырған кезеңде 12,9%-ға азайды, алтындағы активтер жүргізілген операциялар мен әлем нарықтарында оның бағасының өсуі нәтижесінде 50,1%-ға өсті.

2012 жылғы маусымда 2011 жылғы маусыммен салыстырғанда Ұлттық Банктің таза ішкі активтері, ең алдымен, банктер алдындағы қысқа мерзімді ноттары бойынша міндеттемелерінің төмендеуі есебінен өсті (2-кесте).

2-кесте

Ұлттық Банк активтерінің және пассивтерінің өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %-бен)

	11 3-тоқ.	11 4-тоқ.	12 1-тоқ.	12 2-тоқ.
Таза халықаралық резервтер	17,0	3,8	-8,3	-6,6
Таза ішкі активтер	6,0	40,3	48,3	51,2
Үкіметке таза талаптар	-70,6	33,1	-54,5	-42,7
Экономикаға талаптар	30,6	128,8	119,7	129,8
Басқа да таза ішкі активтер	-13,5	-9,8	-15,3	0,1
Ақша базасы	14,0	10,3	16,8	19,6
Тар ақша базасы	21,2	27,9	24,5	40,4

Дерек көзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі

3.1.2. Ақша массасы

2012 жылғы 2-тоқсанда ақша массасы 10405,6 млрд. теңгеге дейін 1,1%-ға ұлғайды.

2012 жылғы маусымда 2011 жылғы маусыммен салыстырғанда оның өсуі таза сыртқы активтердің төмендеуіне қарамастан, банк жүйесінің ішкі активтерінің ұлғаюы нәтижесінде 11,2% болды (3-кесте).

3-кесте

Ақша массасының өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %-бен)

	11 3-тоқ.	11 4-тоқ.	12 1-тоқ.	12 2-тоқ.
Таза сыртқы активтер	21,2	16,7	14,5	-10,7
Ішкі активтер	17,8	18,0	10,5	31,9
Үкіметке талаптар	-54,5	86,7	-44,3	-51,5
Экономикаға талаптар	10,2	14,0	14,0	14,0
Басқа да таза ішкі активтер	-6,8	-11,7	-10,1	4,9
Ақша массасы	16,8	15,0	15,3	11,2
Айналыстағы қолма-қол ақша	16,0	18,9	19,2	16,6
Резиденттердің депозиттері	16,9	14,3	14,8	10,4

Дерек көзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі

Банк жүйесінің таза сыртқы активтерінің құрылымында 2012 жылғы маусымда 2011 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда Ұлттық Банктің таза сыртқы активтері өсті, банктердің де таза сыртқы активтері төмендеді. Банктердің таза сыртқы активтерінің төмендеуі резидент еместерге қойылатын талаптарының өсуіне қатысты банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелерінің көп өсуіне байланысты болды.

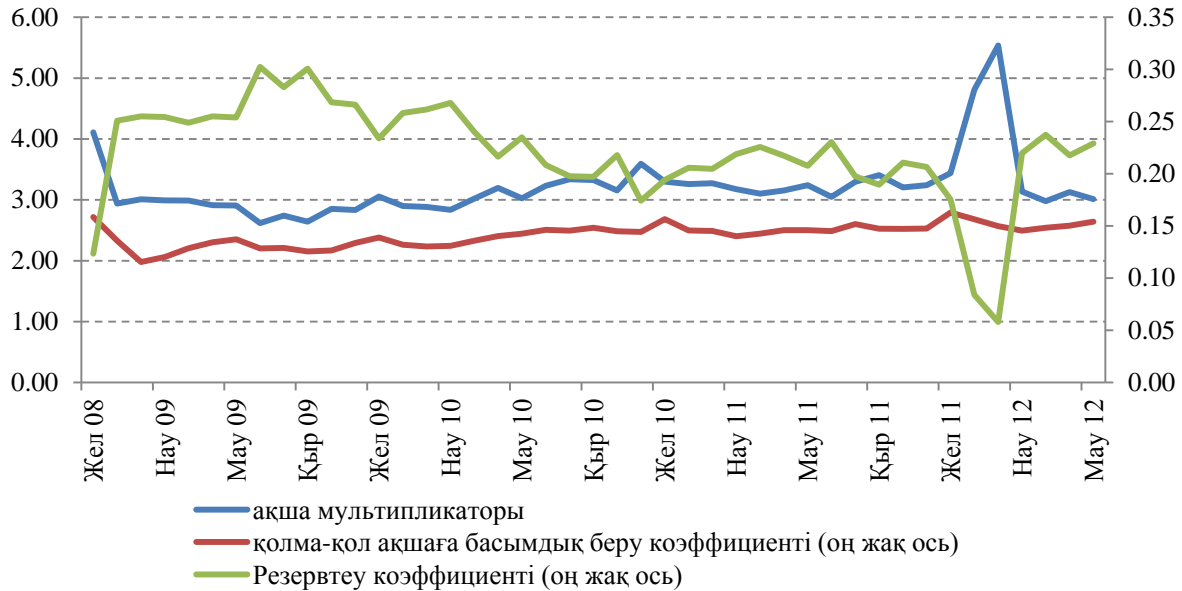
Қарастырылып отырған кезеңде ақша массасының негізгі құрамдас бөліктерінің құрылымында банк жүйесіндегі резиденттер депозиттерінің өсу қарқынымен салыстырғанда айналыстағы қолма-қол ақшаның неғұрлым тез өсу қарқыны тіркелді. Нәтижесінде ақша массасының құрылымындағы резиденттер депозиттерінің үлесі 2011 жылғы маусымдағы 87,3%-дан 2012 жылғы маусымдағы 86,6%-ға дейін төмендеді.

Ақша мультипликаторы ақша массасының өсу қарқынымен салыстырғанда ақша базасының неғұрлым қарқынды кеңеюі нәтижесінде 2011 жылғы маусымдағы 3,24-тен 2012 жылғы маусымда 3,01-ге дейін төмендеді. Бұған сондай-ақ қолма-қол ақшаны

резервтеу коэффициентінің және оған басымдық беру коэффициентінің ұлғаюы себепші болды (25-график).

25-график

Ақша мультипликаторының және оның құрамдас бөліктерінің динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі

3.1.3. Айналыстағы қолма-қол ақша

Айналыстағы қолма-қол ақша көлемі 2012 жылғы 2-тоқсанда 1389,4 млрд. теңгеге дейін 6,2%-ға қысқарды.

2012 жылғы маусымда 2011 жылғы маусыммен салыстырғанда айналыстағы қолма-қол ақша 16,6%-ға өсті. Бұл ретте, банктер қассаларынан қолма-қол ақшаны беру 1,5 трлн. теңгеге дейін 25,9%-ға, ал банктердің қассаларына түсімдер – 1,4 трлн. теңгеге дейін 34,2%-ға өсті.

2012 жылғы маусымда 2011 жылдың тиісті кезеңімен салыстырғанда қолма-қол ақшаның өсуі жтауарлар, қызметтер мен орындалған жұмыстарға ақы төлеуге берудің өсуімен, жеке тұлғалардың шоттарынан берулердің ұлғаюымен, банкоматтарды нығайтуға берудің өсуімен байланысты болды. Сондай-ақ, айналыстағы қолма-қол ақшаның өсуіне банктердің шетел валютасын нетто-сатуының және қарыздар үшін берудің ұлғаюы ықпалын тигізді. Бұл ретте аталған факторлардың қолданысы қарастырылып отырған кезеңде еңбекке ақы төлеуге алынған ақшаны қайтарудың өсуімен бейтараптандырылмады.

3.2. Қаржы нарығы

3.2.1. Резиденттердің депозиттері

Резиденттердің депозиттері 2012 жылғы 2-тоқсанда 0,3%-ға ұлғайып, 2012 жылғы маусымның соңында 9016,2 млрд. теңгені құрады. Заңды тұлғалардың салымдары 2,3%-ға төмендеді, жеке тұлғалардың салымдары 6,1%-ға ұлғайды.

2012 жылғы 2-тоқсанда депозиттік базаның жай-күйі заңды тұлғалардың валюталық жинақ ақшаларының 14,4%-ға азаюына байланысты шетел валютасындағы депозиттердің төмендеуімен сипатталды. Нәтижесінде 2-тоқсанда шетел валютасындағы депозиттер 6,4%-ға төмендеп, 2831,7 млрд. теңгені құрады, ал ұлттық валютадағы депозиттер 6184,5 млрд. теңгеге дейін 3,8%-ға ғана өсті.

Заңды тұлғалардың шоттарынан шетел валютасының әкелілуіне байланысты валюталық жинақтар көлемінің 2012 жылғы 2-тоқсандағы барлық үш ай ішінде 5,0%-ға төмендеуі теңдегі депозиттердің бір уақытта өсуі депозит нарығы долларландыру дәрежесінің төмендеуіне және ұлттық валютадағы жинақ ақша үлес салмағының 2012 жылғы наурыздағы 66,3%-дан 2012 жылғы наурыздағы 68,6%-ға дейін өсуіне алып келді.

Осылайша, 2012 жылғы 2-тоқсанда заңды тұлғалардың және жеке тұлғалардың шотына ұлттық валютаның әкелінуі банктердің ресурстық базасы ұлғаюының негізгі көзі болып табылды.

Бұл ретте жыл басындағы ахуал, яғни 2012 жылғы қаңтар-маусымдағы ахуал өзгеше болды және бұл жағдайда депозиттік базаның өсімі тең деңгейде теңгелік, сол сияқты валюталық жинақ ақшаларда байқалды (4-кесте). Бұл жағдай 2012 жылғы 1-тоқсандағы депозиттерге валютаның әкелінуінің 2012 жылғы 2-тоқсандағы валютаның әкелілуі көлеміне қарағанда жоғары болуымен байланысты, бұл ағымдағы 6 айдың қорытындылары бойынша шетел валютасындағы депозиттер бойынша баланстың оң сальдосын сақтауға мүмкіндік берді.

4-кесте

**Резиденттер депозиттерінің өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылғы желтоқсанға %-бен)**

	2009 маусым	2010 маусым	2011 маусым	2012 маусым
Резиденттердің депозиттері	10,3	10,3	11,4	7,5
<i>жеке тұлғалардың</i>	<i>9,1</i>	<i>5,0</i>	<i>11,2</i>	<i>10,6</i>
<i>банктік емес заңды тұлғалардың</i>	<i>10,8</i>	<i>12,5</i>	<i>11,5</i>	<i>6,0</i>
Теңгедегі депозиттер	-6,6	18,3	18,2	7,4
Шетел валютасындағы депозиттер	41,2	0,1	-1,5	7,7

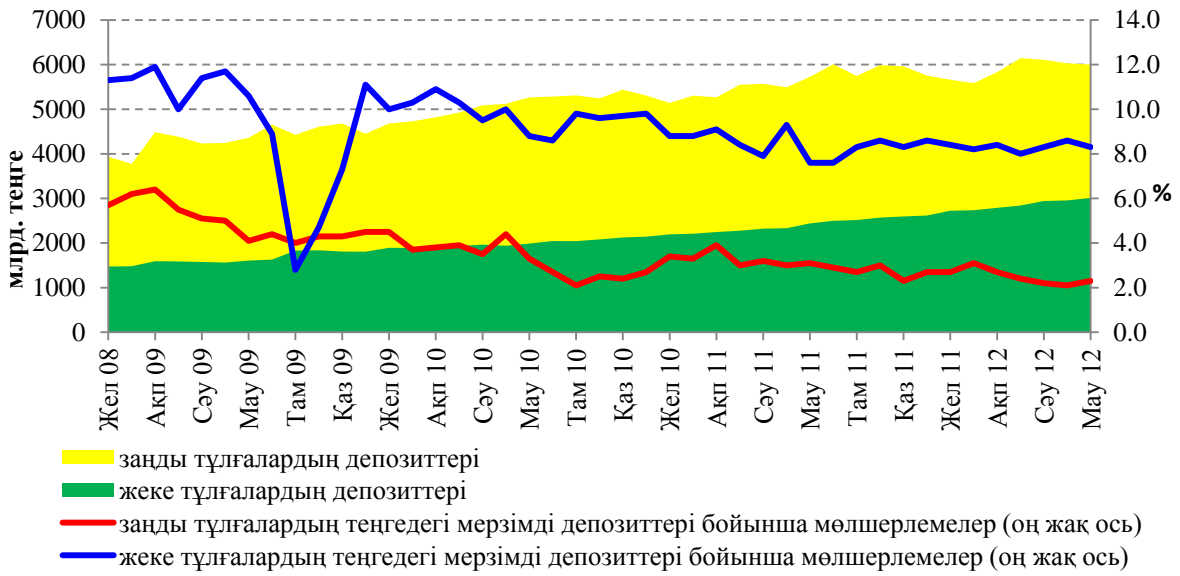
Дерек көзі: Қазақстан Республикасы Ұлттық Банкі

Салымдар бойынша сыйақы ставкасының төмендеуі жалғасты. Ұлттық валютадағы, сол сияқты шетел валютасындағы депозиттер бойынша сыйақы ставкаларының өлшемдері, жалпы алғанда, 2012 жылғы 2-тоқсанда 2012 жылғы 1-тоқсанға қарағанда барынша төмен деңгейде қалыптасты.

Банктік емес заңды тұлғалардың теңгедегі мерзімді депозиттері бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 2012 жылғы маусымда 2,3% болды (2011 жылғы желтоқсанда – 2,7%), ал жеке тұлғалардың депозиттері бойынша – 8,3% (8,4%) болды (26-график).

26-график

Депозиттердің және сыйақы ставкаларының динамикасы

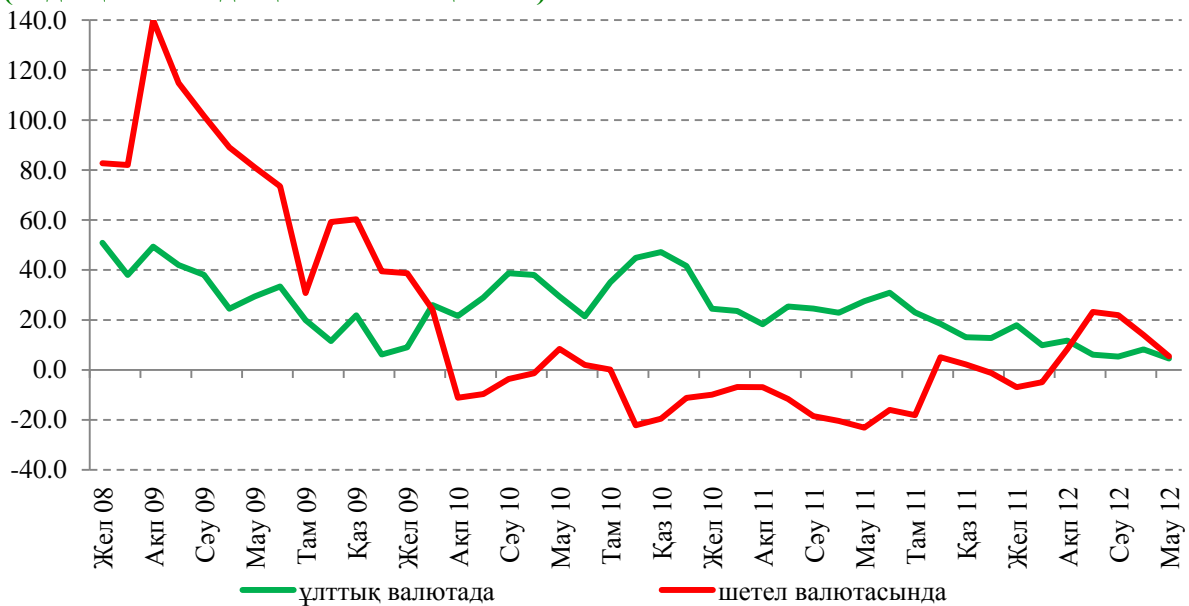

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылғы 2-тоқсанда заңды тұлғалар депозиттерінің көлемі 2,3%-ға 6003,5 млрд. тенгеге дейін төмендеді, бұл ретте жылдық көрсетілімде (2011 жылғы маусыммен салыстырғанда 2012 жылғы маусымда) өсуі 4,8% болды. Заңды тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсетілімде 4,6%-ға жоғарлады, ал шетел валютасында – 5,5%-ға ұлғайды (27-график).

27-график

Заңды тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы (алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)

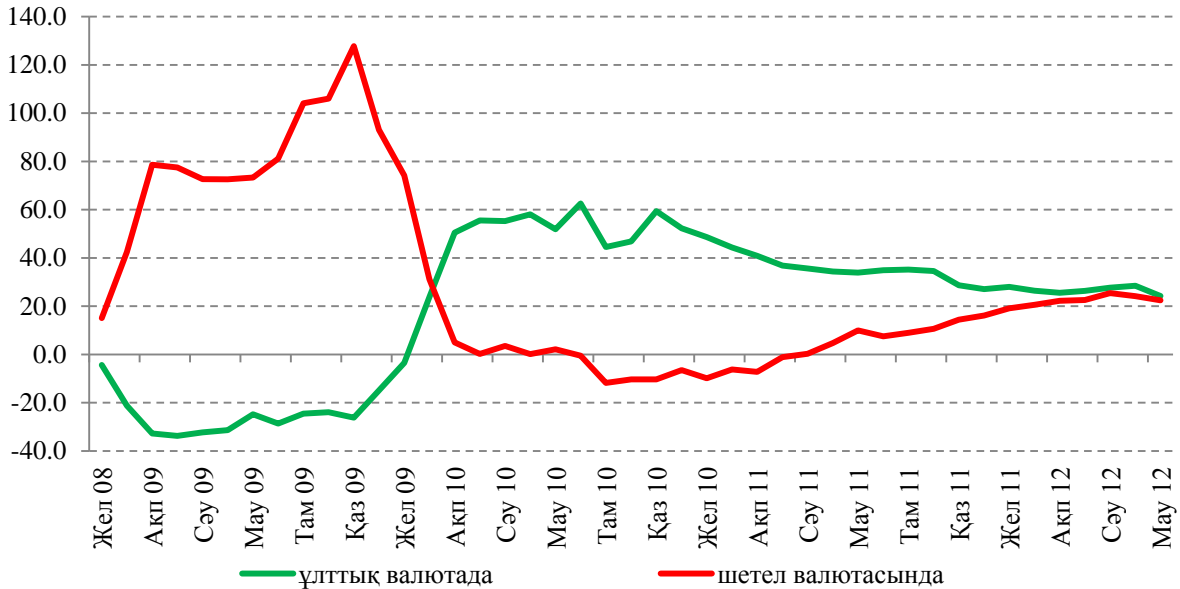
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Жеке тұлғалар депозиттерінің көлемі 2012 жылғы 2-тоқсанда 6,1%-ға 3012,6 млрд. тенгеге дейін өсті, бұл ретте жылдық көрсетілімдегі өсім 23,5%-ды құрады. Жеке

тұлғалардың ұлттық валютадағы депозиттері жылдық көрсетілімде 24,2%-ға өсті, шетел валютасында 22,4%-ға ұлғайды (28-график).

28-график

**Жеке тұлғалар депозиттерінің өзгеру динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

3.2.2. Экономикаға кредиттер

2012 жылғы 2-тоқсанда банктердің экономикаға кредиттері 3,6%-ға 9253,2 млрд. теңгеге дейін өсті. Заңды тұлғаларға кредиттер 2012 жылғы сәуір-маусымда 6725,2 млрд. теңгені құрап, 2,6%-ға ұлғайды, жеке тұлғаларға – 2528,5 млрд. теңгеге дейін өсіп, 6,3% құрады.

Кредиттердің ұлттық валютадағы көлемі 5,3%-ға 6231,9 млрд. теңгеге дейін өсті, шетел валютада – 0,1%-ға 3021,3 млрд. теңгеге дейін ұлғайды.

2012 жылғы сәуір-маусымдағы ұзақ мерзімді кредиттеу 4,5%-ға 7474,8 млрд. теңгеге дейін өсті, қысқа мерзімді - 1778,5 млрд. теңгені құрап, іс жүзінде өзгерген жоқ. Нәтижесінде ұзақ мерзімді кредиттердің үлес салмағы 2011 жылғы наурызбен салыстырғанда 2012 жылғы маусымда 80,1%-дан 80,8%-ға дейін көтерілді.

Банктік емес заңды тұлғаларға ұлттық валютада берілген кредиттер бойынша орташа алынған сыйақы ставкасы 11,2%-ды құрап (2012 жылғы наурызда – 11,3%), шамалы төмендеді, жеке тұлғаларға теңгемен берілген кредиттер бойынша 20,9%-ға дейін (2012 жылғы наурызда – 20,5%) өсті. Бұл ретте, тұтастай алғанда, 2012 жылғы 2-тоқсанда ставкалар деңгейінің қозғалысы әр бағытты болды (29-график).

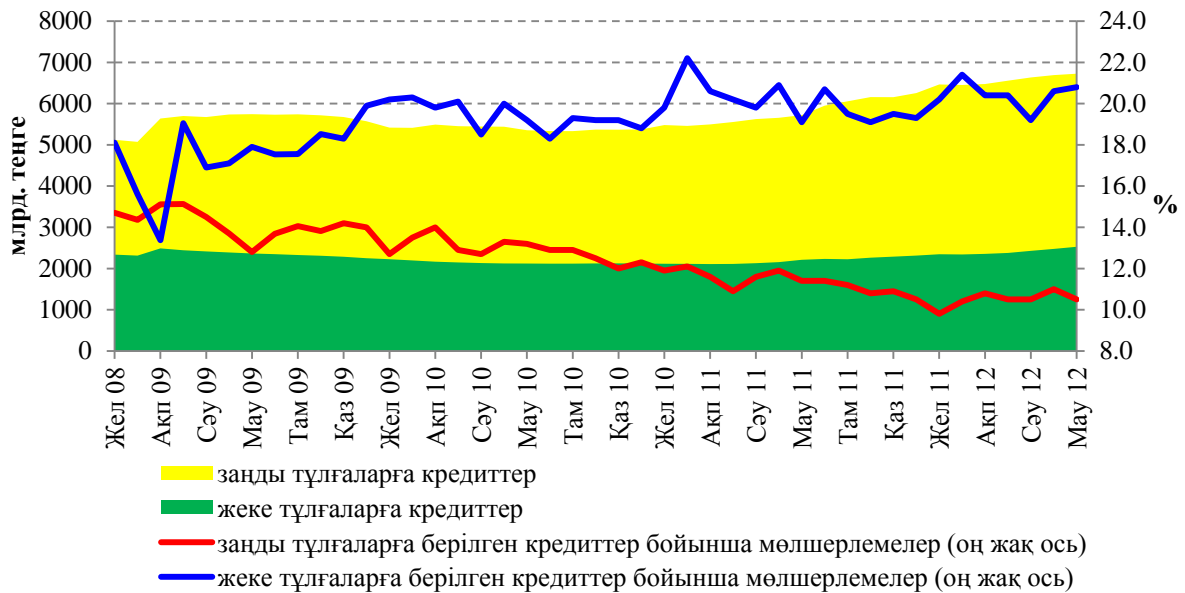
Кредиттеу объектілері бойынша кредиттердің құрылымында берешектің негізгі көлемі айналым қаражатын иемденуге берілген кредиттер (27,7%), басқа да мақсаттарға (23,2%), жаңа құрылыс пен қайта жаңартуға (15,0%), сондай-ақ азаматтардың тұтыну мақсаттарына (13,3%) берілген кредиттерге тиесілі болды.

Салалар бойынша алғанда банктердің экономикаға берілген кредиттері бойынша айтарлықтай берешек басқа салаларға (өндірістік емес салаға және жеке қызметке) – 45,2%, саудаға – 20,1%, құрылысқа – 14,9%, өнеркәсіпке – 12,2% тиесілі.

2012 жылғы 2-тоқсанда құрылысты кредиттеу 4,4%-ға, өнеркәсіпті 3,6%-ға, көлікті – 3,6%-ға, байланысты – 3,2%-ға өсті, ал ауыл шаруашылықты кредиттеу 4,2%-ға, сауданы – 0,9%-ға төмендеді.

29-график

Экономикаға кредиттер және олар бойынша сыйақы ставкаларының динамикасы

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

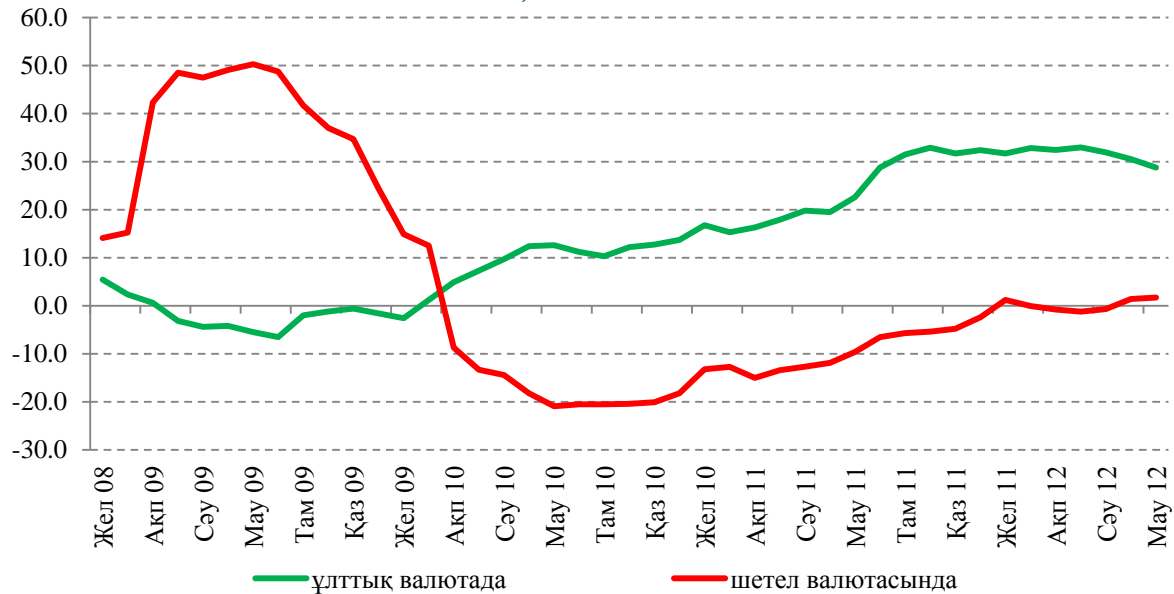
Занды тұлғаларға кредиттердің көлемі 2011 жылғы маусыммен салыстырғанда 2012 жылғы маусымда 16,6%-ға өсті. Орналастыру мерзімдері бойынша кредиттердің құрылымында өзгерістер болды. Занды тұлғаларды кредиттеудің жалпы көлемінде орта және ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі 2012 жылғы маусымның аяғында 75,2% құрады, ал 2011 жылғы маусымда ол 78,0% жеткен.

Занды тұлғалардың ұлттық валютадағы кредиттері жылдық көрсетілімде 28,8%-ға өсті, шетел валютасында – 1,7%-ға көтерілді (30-график).

30-график

**Занды тұлғаларға берілген кредиттердің динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)**

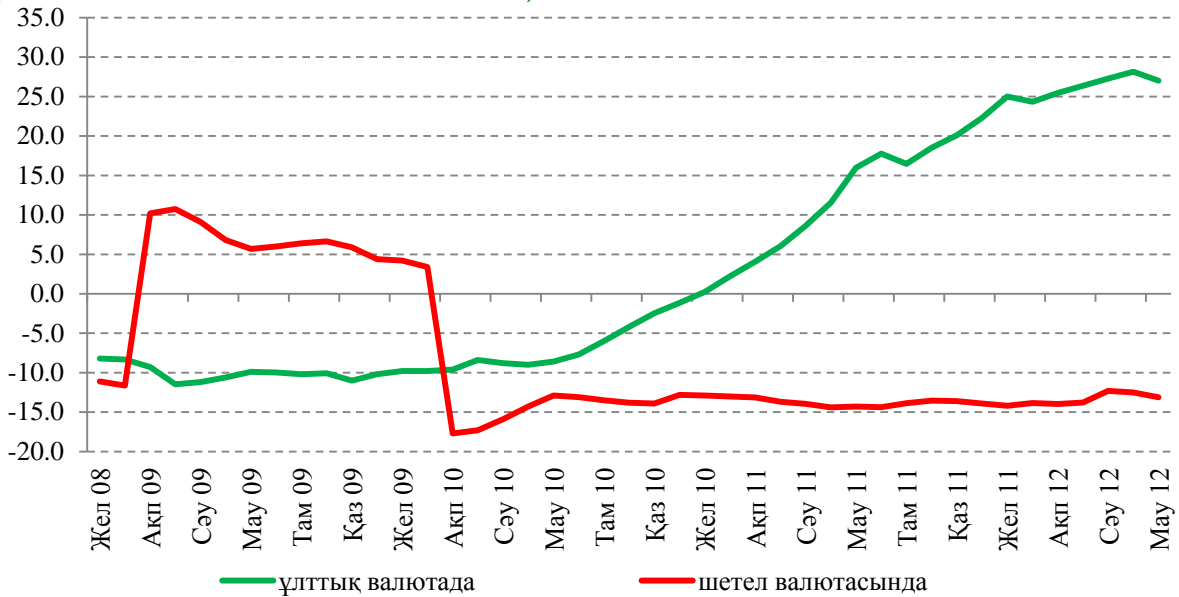
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Жеке тұлғаларға берілген кредиттердің көлемі 2011 жылғы тиісті кезеңмен салыстырғанда 2012 жылғы маусымда 14,3%-ға көтерілді. 2012 жылғы маусымның аяғында жеке тұлғаларды кредиттеудің жалпы көлеміндегі орташа және ұзақ мерзімді кредиттердің үлесі 2011 жылғы маусымда болған 96,7%-бен салыстырғанда шамалы төмендеді және 95,6%-ды құрады.

Халыққа берілген кредиттер құрылымында ұлттық валютадағы кредиттер 27,0%-ға көтерілгенін, ал шетел валютасында 13,1%-ға төмендегенін көрсетті (31-график).

31-график

**Халыққа берілген кредиттердің динамикасы
(алдыңғы жылдың тиісті кезеңіне %)**

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

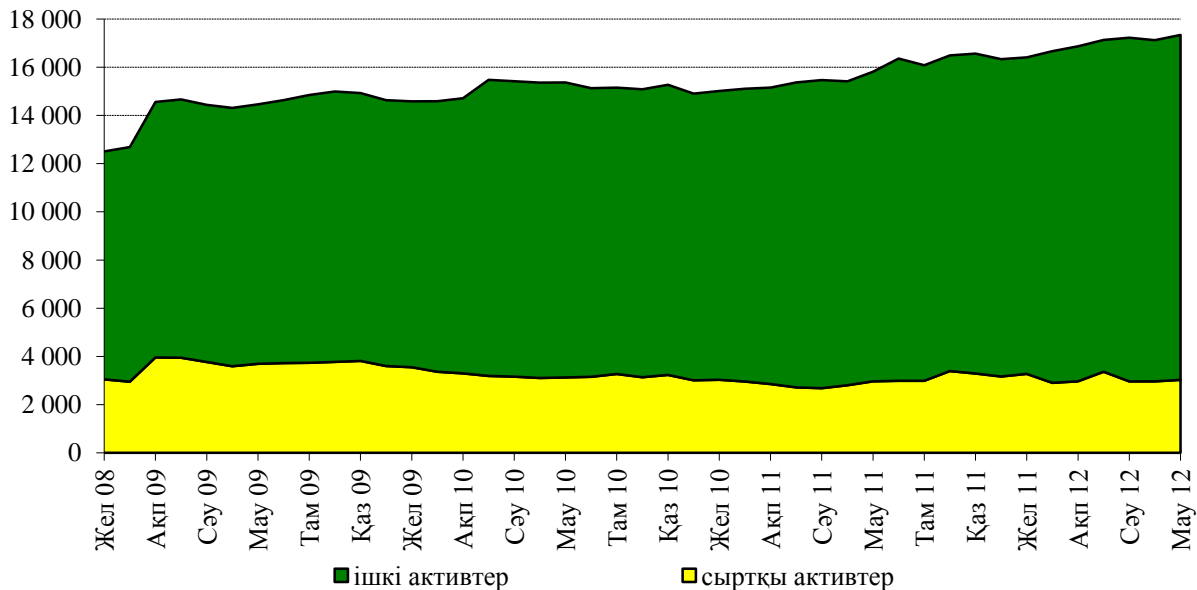
3.2.3. Банктердің активтері мен міндеттемелері

– **Активтер**

2012 жылғы 2-тоқсанда монетарлық шолуға сәйкес есептелінген банктердің активтерінің мөлшері 17,3 трлн. теңгеге дейін 1,2%-ға ұлғайды. Жылдық көрсетуде (2012 жылғы маусым 2011 жылғы маусымға) банктердің активтері 9,7%-ға ұлғайды (32-график).

32-график

Банктердің активтерінің динамикасы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

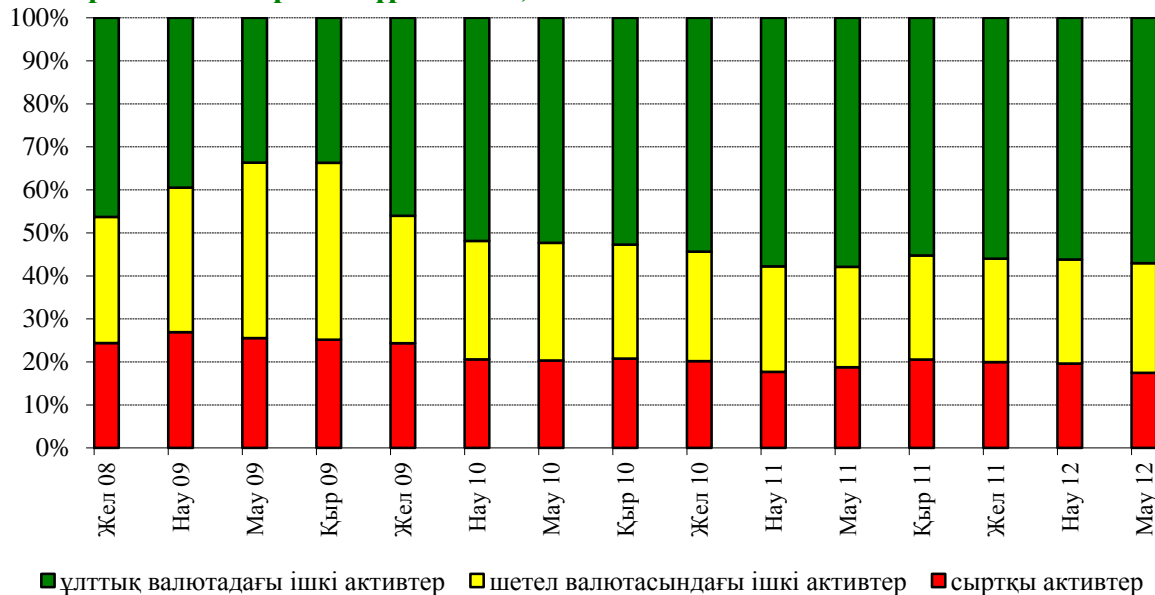
Банктердің сыртқы активтері 2012 жылғы маусымда активтердің жалпы көлемінен 17,5% немесе 22,3 млрд. АҚШ долл. орын алды. 2011 жылғы маусыммен салыстырғанда олар 2,1%-ға ұлғайды, 2011 жылғы желтоқсанмен салыстырғанда – 7,6%-ға төмендеді.

Сыртқы активтер құрылымында 2012 жылғы маусымда резидент еместерге берілген кредиттер 55,2% (2012 жылғы наурызда – 49,1%), резидент еместерге орналастырылған депозиттер – 22,7% (2012 жылғы наурызда – 31,0%), резидент емеске бағалы қағаздар – 5,0% (2012 жылғы наурызда – 4,4%), алуға басқа да шоттар – 17,1% (2012 жылғы наурызда – 15,5%) болды.

Ішкі активтердің үлесіне 2012 жылғы маусымда 82,5% немесе 14,3 трлн. теңге тиесілі, оның ішінде ұлттық валютадағы ішкі активтер 69,1% немесе 9,9 трлн. теңге, шетел валютасымен – 30,9% немесе 4,4 трлн. теңге болды. 2012 жылғы 2-тоқсанда ішкі активтер 3,9%-ға өсті, оның ішінде ұлттық валютамен 2,7%-ға көтерілді, шетел валютасымен – 6,7%-ға ұлғайды (33-график).

33-график

Банктердің активтерінің құрылымы, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Тұтастай алғанда, монетарлық шолу бойынша банк активтері 2012 жылғы 2-тоқсанда 1,9%-ға ұлғайды. Бұл ретте 2012 жылғы 2-тоқсанда банк активтері сапасының белгілі оң өзгерісін атап өтуге болады. Мәселен, стандартты активтердің үлесі 47,9%-дан 48,1%-ға дейін ұлғайды, күмәнді активтердің үлесі 35,1%-дан 29,8%-ға дейін төмендеді, үмітсіз активтердің үлесі 17,0%-дан 22,1%-ға дейін ұлғайды.

Күмәнді активтер құрылымында 1, 3 және 5-санаттағы активтердің шоғырлануына бағытталған активтердің белгілі бір миграциясы байқалды. Күмәнді активтер құрамында 1-санаттағы активтердің үлесі 29,3%-дан 30,6%-ға дейін көтерілді, 2-санаттағылар 13,5%-дан 8,8%-ға дейін азайды, 3-санаттағылар – 26,1%-дан 30,1%-ға дейін ұлғайды, 4-санаттағылар – 9,4%-дан 11,4%-ға дейін өсті, 5-санаттағылар – 21,7%-дан 19,1%-ға дейін төмендеді.

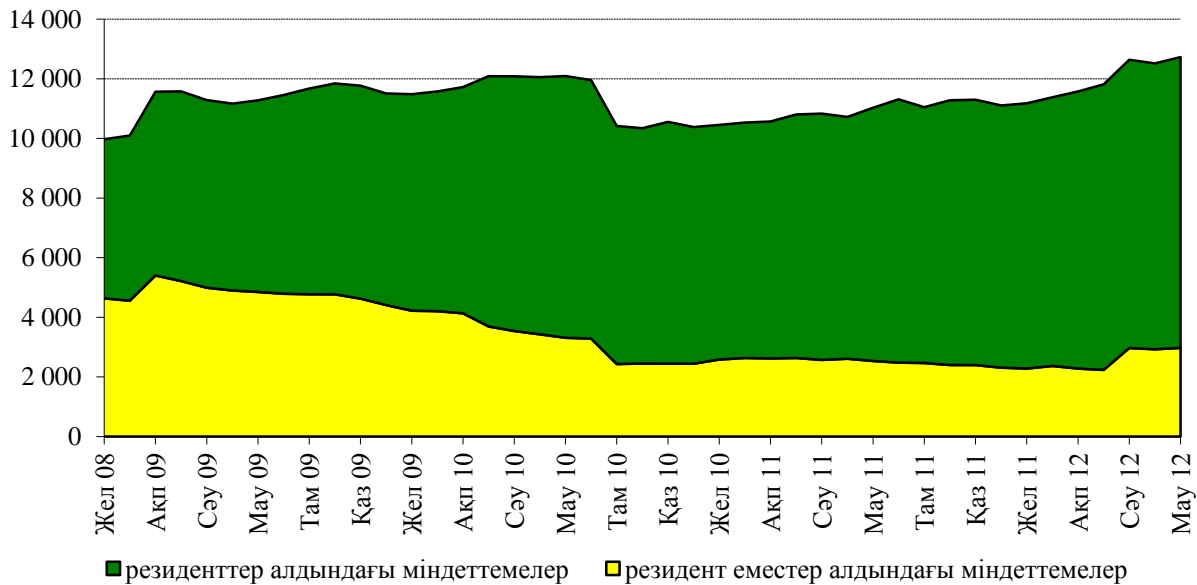
Активтер сапасының аздап жақсаруы өткен тоқсандағы 1,7% және 2011 жылғы осындай кезеңдегі 3,5% өсумен салыстырғанда 2012 жылғы 2-тоқсанда кредиттеудің өсу қарқынының 3,6%-ға дейін жеделдеуіне себепші болды.

– Міндеттемелер

2012 жылғы 2-тоқсанда банктердің монетарлық шолуға сәйкес есептелген міндеттемелерінің жалпы сомасы 7,7%-ға өсті және наурыздың аяғында 12,7 трлн. теңге болды (34-график).

34-график

Банктер міндеттемелерінің динамикасы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері 2011 жылғы наурызбен салыстырғанда 2012 жылғы маусымда 3,0 трлн. теңгеге дейін (19,9 млрд. АҚШ долл.) 33,1%-ға өсті. Банктердің міндеттемелері 2011 жылдың тиісті айына 17,3%-ға ұлғайды. 2012 жылғы маусымның аяғында банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелері банктердің барлық міндеттемелері көлемінің 23,4%-ын қамтыды.

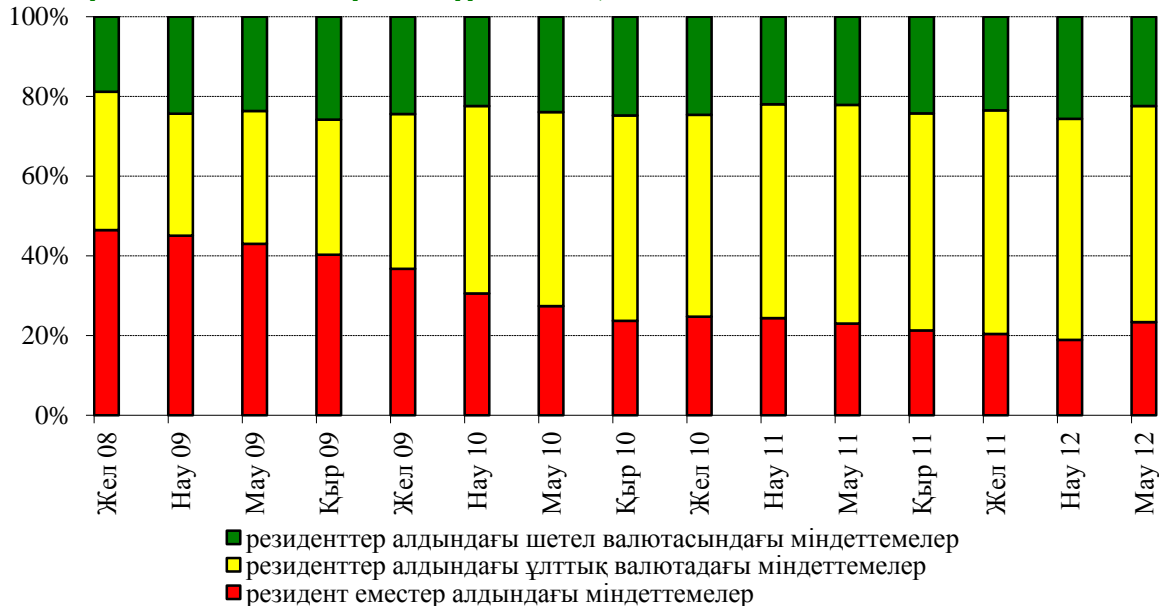
Банктердің резидент еместер алдындағы міндеттемелерінің құрылымында резидент еместердің депозиттері бойынша міндеттемелердің үлесі 2011 жылғы наурыздағы 7,1%-дан 2012 жылғы наурызда 7,8%-ға дейін ұлғайды, бағалы қағаздар бойынша міндеттемелер үлесі 73,0%-дан 78,7%-ға дейін көбейді, резидент еместерден алынған кредиттер тиісінше 18,5%-дан 12,2%-ға дейін төмендеді.

2012 жылғы 2-тоқсанда резиденттер алдындағы міндеттемелер 9,8 трлн. теңгеге дейін (65,3 млрд. АҚШ долл.) 1,8%-ға көтерілді, оның ішінде ұлттық валютадағы міндеттемелер 6,9 трлн. теңгеге дейін 5,3%-ға ұлғайды, шетел валютасындағы міндеттемелер 2,9 трлн. теңгеге дейін 5,8%-ға төмендеді (35-график).

Сондықтан, 2012 жылғы 2-тоқсанда банктердің міндеттемелері бойынша әр түрлі бағыттағы үрдіс: резиденттер алдындағы міндеттемелердің өсуі сияқты резидент еместер алдындағы міндеттемелердің өсуі байқалды. Бұл ретте, резиденттер алдындағы міндеттемелердің өсуі ұлттық құрамдас бөліктердің ұлғаюы есебінен қамтамасыз етілді.

35-график

Банктердің міндеттемелерінің құрылымы, %

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

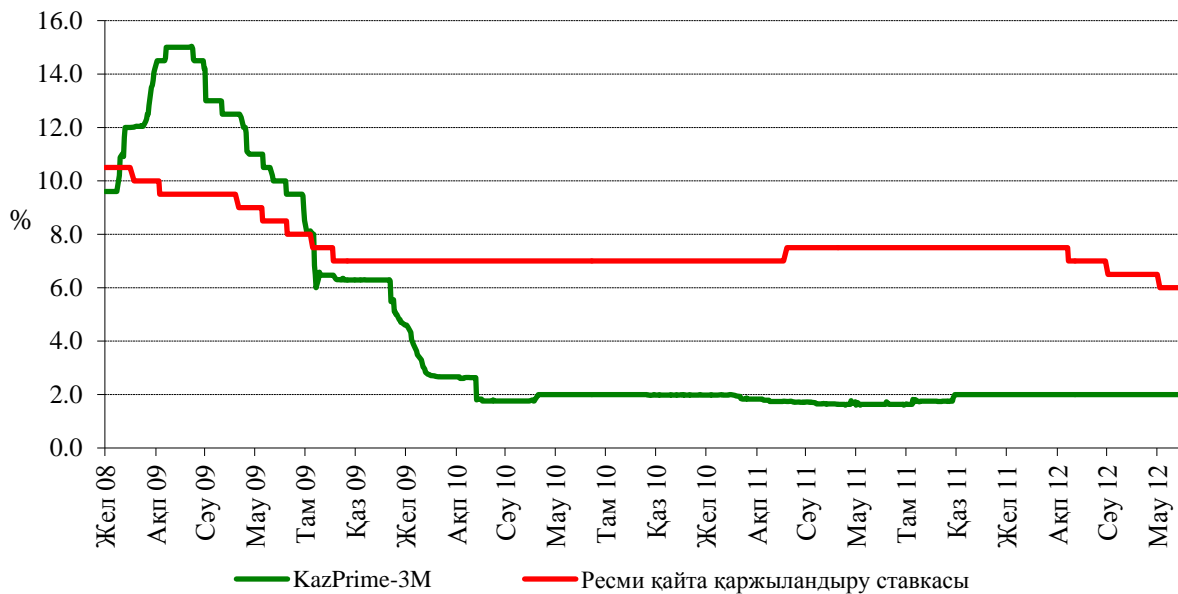
3.2.4. Қаржы нарығындағы ставкалар

2012 жылғы 2-тоқсанда банкаралық нарықта түрлі бағыттағы үрдістер байқалды.

KazPrime индикаторы орташа алғанда 2012 жылғы 2-тоқсанда өзгерген жоқ және орташа алғанда сол сияқты 1-тоқсанда 2,00% деңгейінде қалды. Бұл ретте наурыздың аяғындағы индикатормен салыстырғанда наурыздың аяғында бұл индикатор өзгеріссіз қалып 2,00% болды (36-график).

36-график

KazPrime индикаторының динамикасы және ресми қайта қаржыландыру ставкасы, %

Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы, Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Автоматты РЕПО секторында ставкалар деңгейінің артуы байқалды.

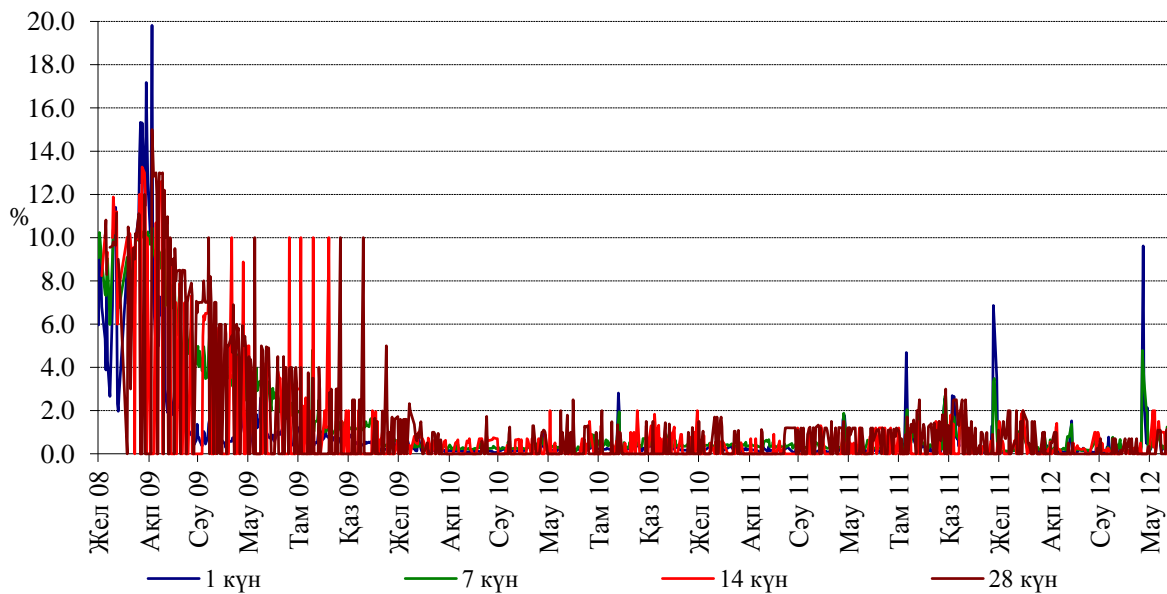
1-күндік операциялар бойынша орташа алынған ставка автоматты РЕПО секторында 2012 жылғы 2-тоқсанда өсті және 0,75% (1-тоқсанда – 0,22%) болды. Бұл ретте оның ең көп деңгейі 9,62%, ал ең азы – 0,03% болды.

7-күндік РЕПО операциялары бойынша ставкалар ауытқулары 2012 жылғы 2-тоқсанда 0,12%-дан 4,78%-ға дейін (орташа алынған ставка 0,51% болды), 14-күндік РЕПО операциялары бойынша – 0,15%-дан 2,00%-ға дейін (орташа алынған ставка 0,40% болды), 28-күндік РЕПО операциялары бойынша – 0,17%-дан 1,14%-ға дейін (орташа алынған ставка 0,45% болды) диапазонда өтті (37-график).

Автоматты РЕПО секторындағы мәмілелер көлемі 2012 жылғы 2-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 3,7%-ға ұлғайды.

37-график

РЕПО операциялары бойынша ставкалар динамикасы, %

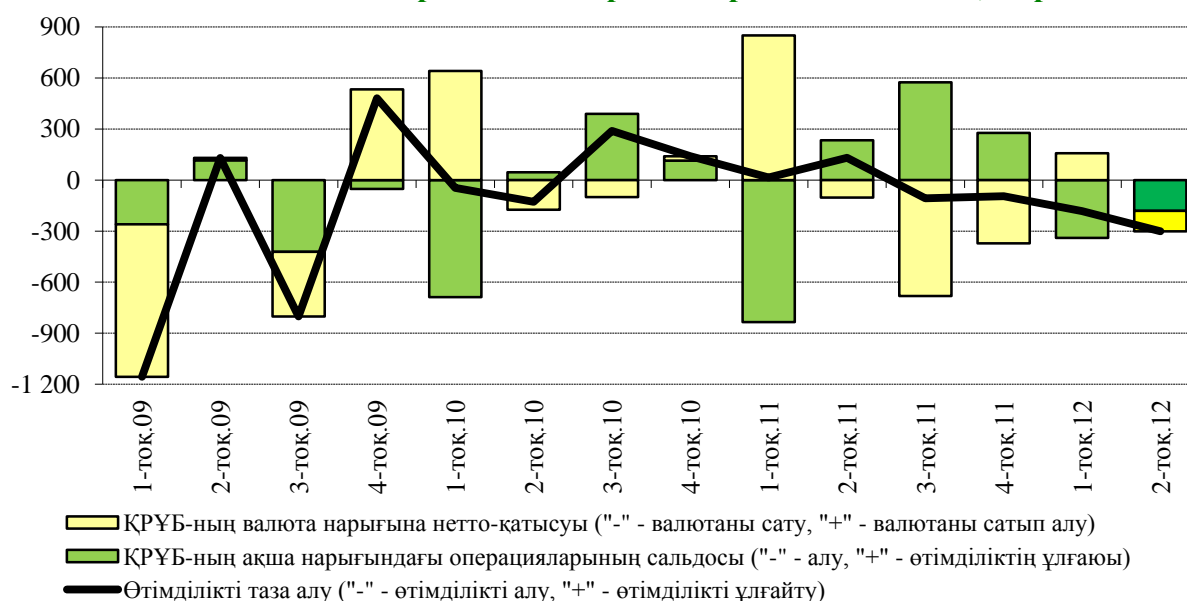
Дерек көзі: Қазақстан Қор Биржасы

4. Ақша-кредит саясатының құралдары және операциялары

2012 жылғы 2-тоқсанда ақша нарығында айтарлықтай ауытқулар байқалған жоқ, теңгелік өтімділікпен ахуал тұрақты болып қалды. 2012 жылғы 2-тоқсанда Ұлттық Банктің қаржы нарығындағы операцияларының қорытындылары теңгелік өтімділікті алу болды, бұл негізінен банктердің депозиттердегі және шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қаражаты қалдықтарының өсуі есебінен орын алды (38-график).

38-график

Ұлттық Банктің ішкі нарықтағы операцияларының сальдосы, млрд. теңге

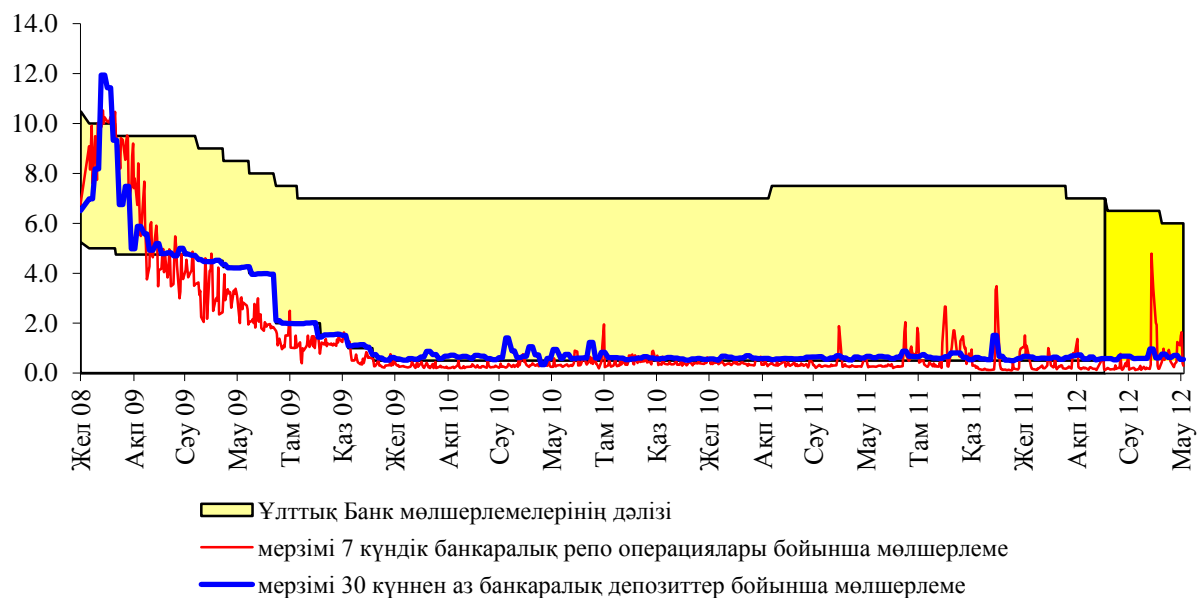
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылғы 2-тоқсанда Ұлттық Банктің ставкалар дәлізі өзгерді. Ресми қайта қаржыландыру ставкасы осы кезеңде екі рет төмендеді: 2012 жылғы 2 сәуірден бастап 7,0%-дан 6,5%-ға дейін, 2012 жылғы 4 маусымнан бастап – 6,0%-ға дейін. Банктерден тартылған депозиттер бойынша ставкалар өзгерген жоқ: 7-күндік депозиттер бойынша ставка 0,5%, 1-айлық депозиттер бойынша – 1,0% болды.

2012 жылғы 2-тоқсанда ақша нарығындағы ахуал пайыздық ставкалардың құбылмалылығымен сипатталды. Бұл ретте барлық кезең бойы пайыздық ставкалардың біртіндеп артуы байқалды. Орташа алғанда 2012 жылғы 2-тоқсанда ставкалар деңгейі Ұлттық Банктің ставкалар дәлізінің төменгі шекарасына жақын болды. Мерзімі 30 күнге дейінгі банкаралық депозиттер бойынша орташа алынған ставка 2012 жылғы 1-тоқсандағы 0,61%-дан 2012 жылғы 2-тоқсанда 0,63%-ға дейін артты. Мерзімі 7 күндік банкаралық РЕПО операциялары бойынша орташа алынған ставка 2012 жылғы 1-тоқсандағы 0,25%-дан 2012 жылғы 2-тоқсанда 0,51%-ға дейін өсті (39-график).

39-график

Ұлттық Банк ставкалары дәлізінің шекаралары, %

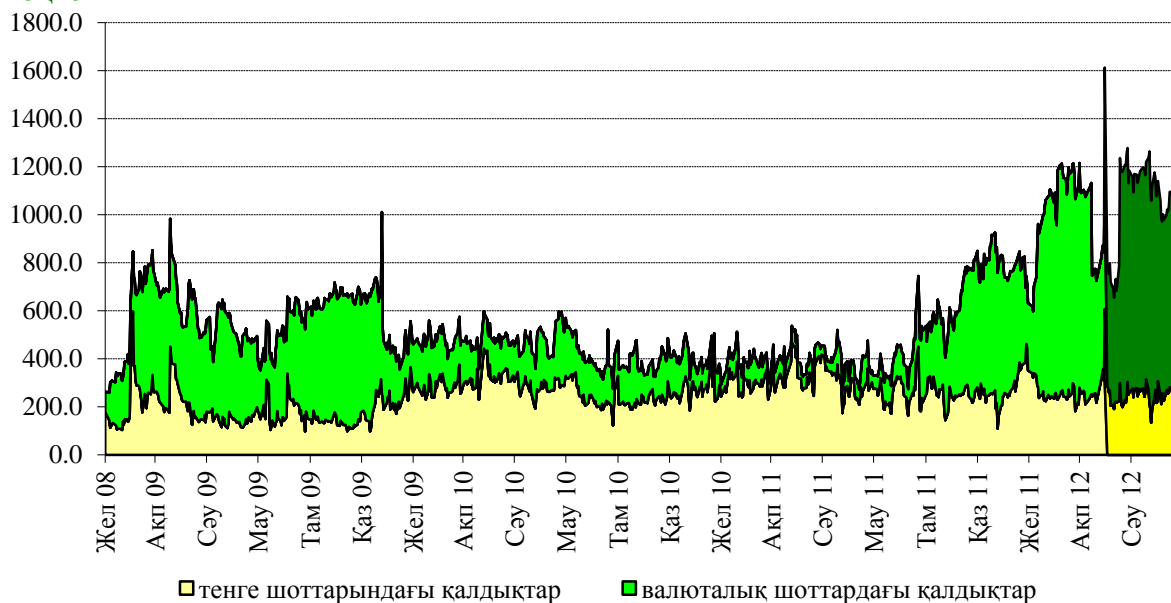
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылғы қаңтар-наурызда банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттарындағы қалдықтардың динамикасы әр бағытты болды. 2012 жылғы наурызда банктердің шетел валютасындағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтар іс жүзінде 2 есе ұлғайды, ал сәуірде олар салыстырмалы түрде тұрақты болып қалды, маусымда олардың төмендеу үрдісі байқалды. Тұтастай алғанда, 2012 жылғы маусымның аяғында олардың көлемі 2012 жылғы наурызбен салыстырғанда 1,6 есе ұлғайды.

2012 жылғы 1-тоқсанда банктердің ұлттық валютадағы корреспонденттік шоттарындағы қалдықтары құбылмалы болды, бүкіл кезең ішінде олардың өсуі төмендеуімен және керісінше ауысты. Бұл ретте 2012 жылғы сәуір-мамырда олардың көлемі өзгерген жоқ, 2012 жылғы маусымда олар біртіндеп ұлғая бастады. 2012 жылғы маусымның аяғында олардың көлемі 2012 жылғы наурыздың аяғындағы көлеммен салыстырғанда 1,5 есе ұлғайды (40-график).

40-график

Банктердің Ұлттық Банктегі корреспонденттік шоттардағы қалдықтары, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

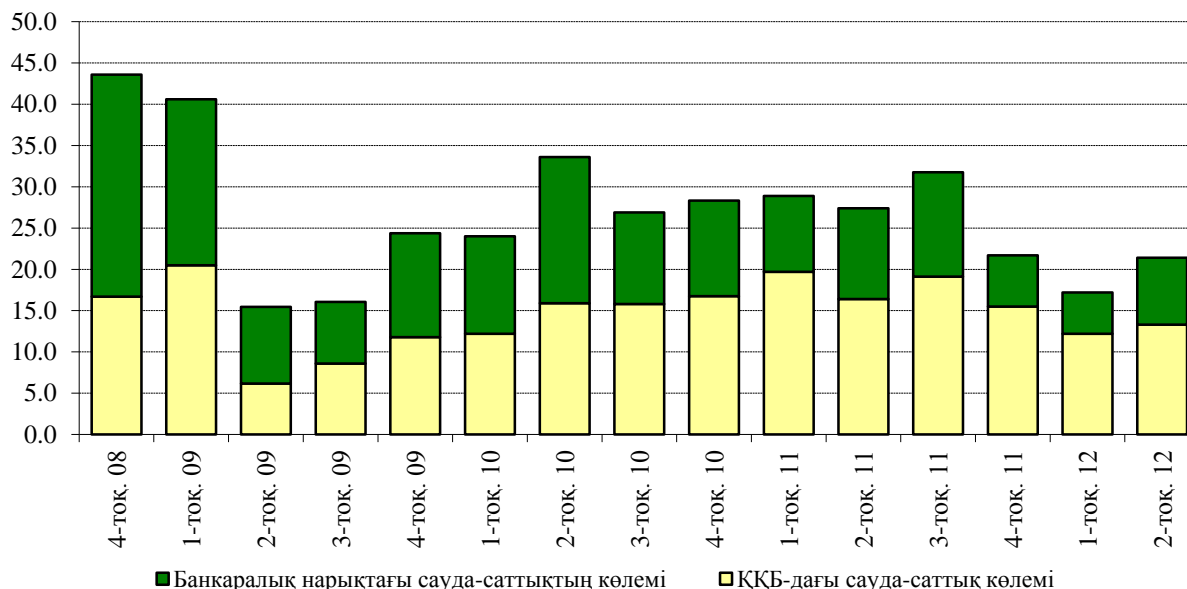
4.1. Ішкі валюта нарығындағы үстемдіктер

2012 жылғы 2-тоқсанда Қазақстан Қор Биржасындағы валюта сегментіндегі және банкаралық валюта нарығындағы сауда-саттықтардың жалпы көлемі 2012 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 24,4%-ға ұлғайып, 21,4 млрд. АҚШ долларын құрады.

Қазақстан Қор Биржасындағы долларлық позициядағы биржалық сауда-саттықтар көлемі 2012 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 8,7% өсті және 13,3 млрд. АҚШ долл. болды (Қазақстан Қор Биржасындағы сауда-саттықтардың нетто-көлемі брутто-көлемнің 80% құрады). Биржадан тыс валюта нарығындағы операциялардың көлемі 2012 жылғы 2-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда 61,4%-ға өсіп, 8,1 млрд. АҚШ долл. құрады (41-график).

41-график

Ішкі валюта нарығындағы сауда-саттық көлемі, млрд. АҚШ долл.

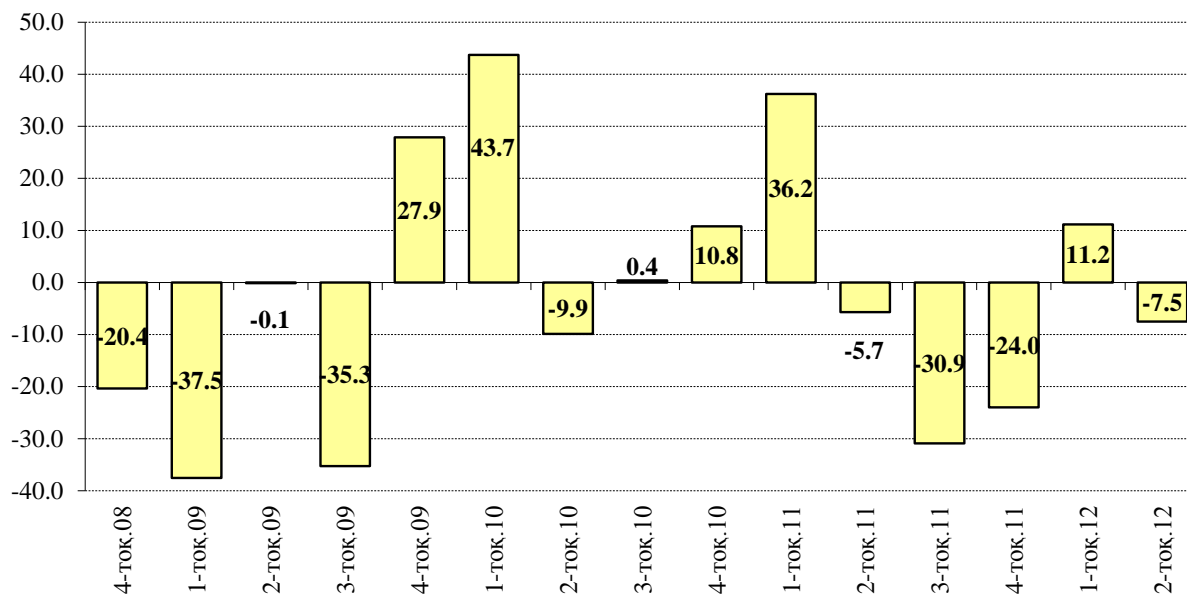

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылғы 2-тоқсанның қорытындысы бойынша Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасындағы қатысу коэффициенті -7,5% (2012 жылғы 1-тоқсанда ол 11,2% болды) (42-график). Осылайша, 2012 жылғы 2-тоқсанда Ұлттық Банк ішкі валюта нарығында шетел валютасын сатушы ретінде басым болды.

42-график

Ұлттық Банктің Қазақстан Қор Биржасындағы қатысу коэффициенті, %

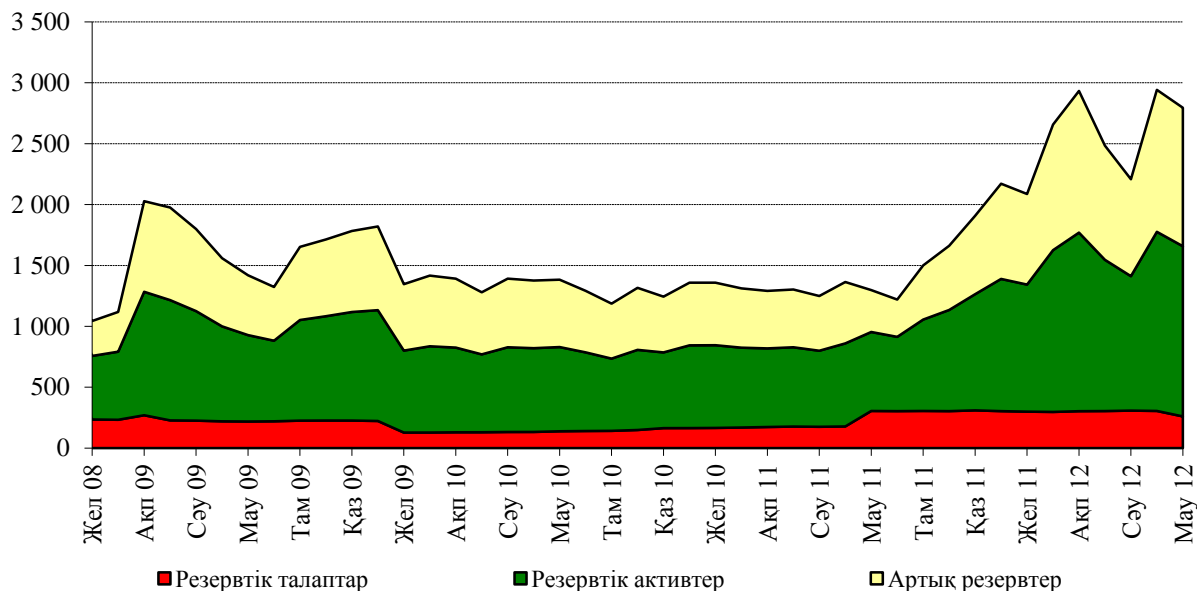
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

4.2. Ең төменгі резервтік талаптар

Орташа есеппен 2012 жылғы сәуір-маусымда резервтік активтер резервтеудің қажетті көлемінен орташа есеппен 4,6 есе (2012 жылғы 1-тоқсанда – орташа алғанда 4,3 есе, 2011 жылғы 2-тоқсанда – 3,2 есе) (43-график) асып түсті.

43-график

Ең төменгі резервтік талаптар нормативінің орындалуы, млрд. теңге

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

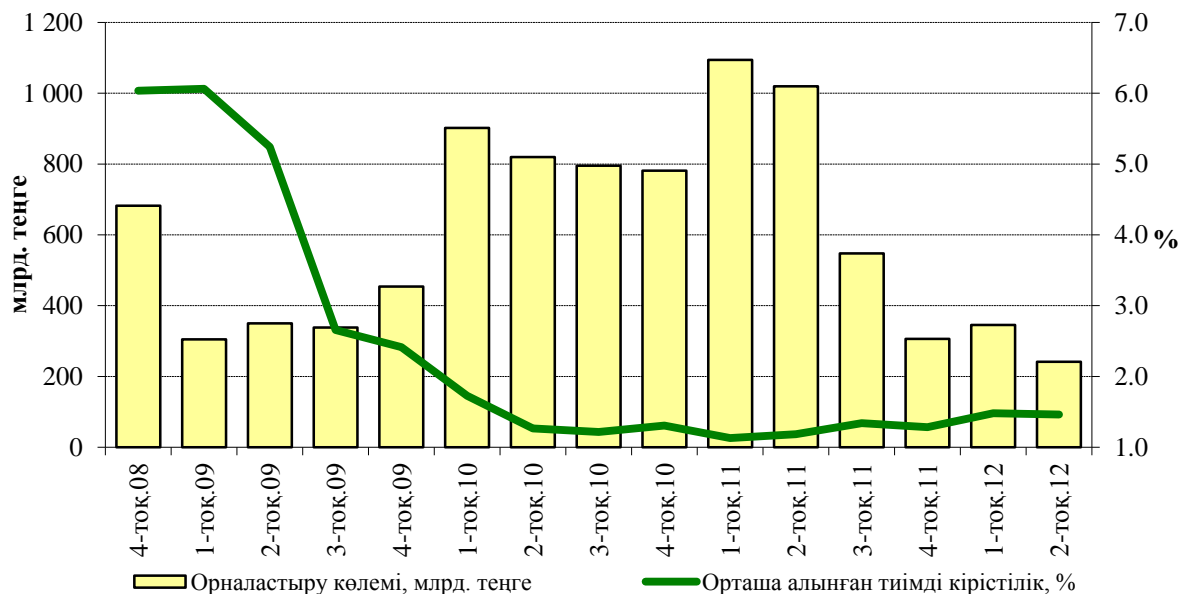
4.3. Ашық нарықтағы операциялар

2012 жылғы 2-тоқсанда банктер тарапынан Ұлттық Банктің қысқа мерзімді ноттарына сұраныс біршама төмендеді. Сәуірде ғана осы сегментте кейбір жандану байқалды, алайда мамыр-маусымда осы құралдарға сұраныс қысқарды.

2012 жылғы 2-тоқсанда шығарылған қысқа мерзімді ноттардың көлемі 2012 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 30,1% азайды және 241,7 млрд. теңге болды. Қысқа мерзімді ноттардың эмиссиясының ең үлкен көлемі (2012 жылғы 2-тоқсан ішіндегі барлық эмиссия көлемінің 40% астамы) сәуірге тиесілі. Орналастырылған ноттар бойынша орташа алынған кірістілік 2012 жылғы 1-тоқсандағы 1,48%-дан 2012 жылғы 2-тоқсанда 1,46%-ға дейін төмендеді (44-график).

44-график

Қысқа мерзімді ноттарды орналастыру көлемі және олар бойынша кірістілік (кезең үшін)

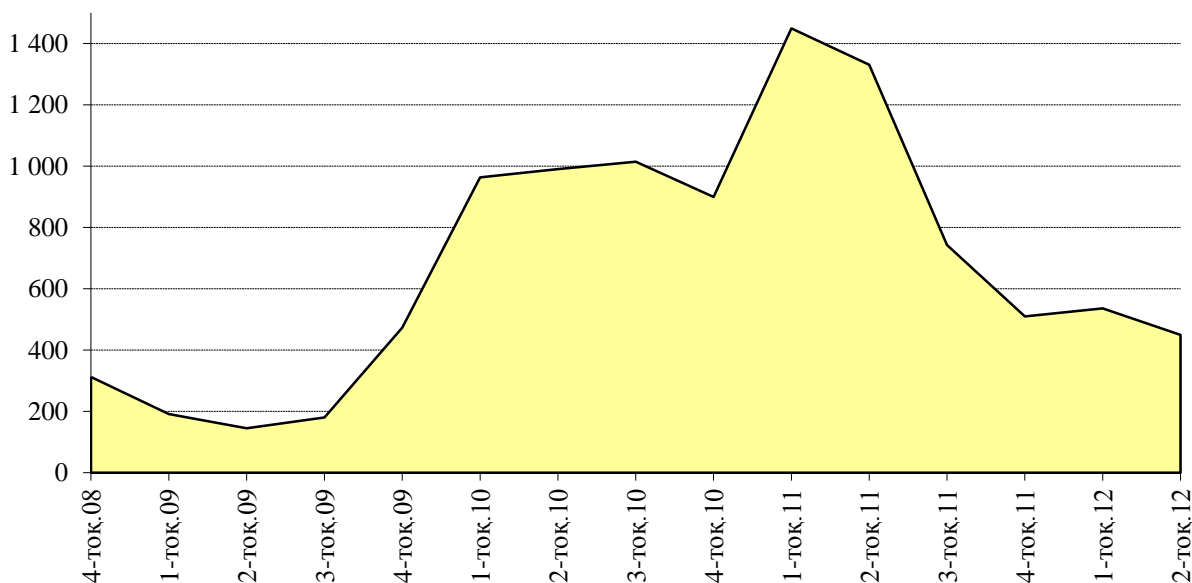
Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылғы 2-тоқсанда 3, 6 және 9 ай айналыс мерзімімен ноттар шығарылды. Эмиссияның ең көп көлеміне 3-айлық құралдар тиесілі (эмиссияның жалпы көлемінен 50% артық).

2012 жылғы маусымның аяғында айналыстағы қысқа мерзімді ноттардың көлемі 449,5 млрд. тенге болды, бұл 2012 жылғы наурыздың аяғындағы көлемнен 16,1%-ға аз (45-график).

45-график

Айналыстағы қысқа мерзімді ноттар, млрд. тенге (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

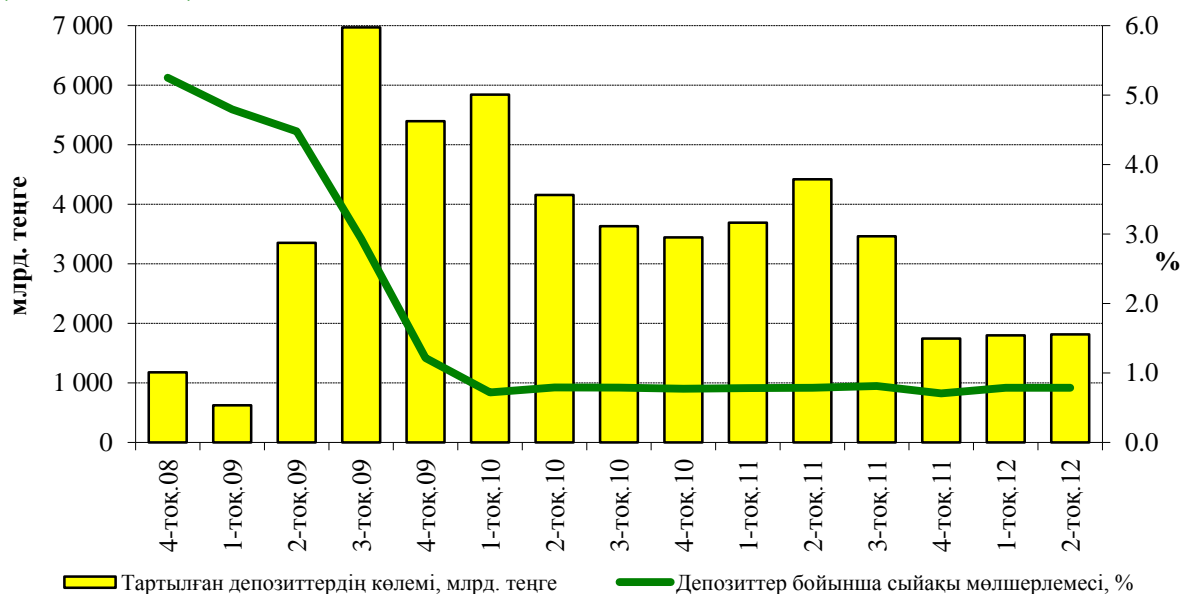
4.4. Тұрақты механизмдер

2012 жылғы 2-тоқсанда өткен тоқсанмен салыстырғанда банктерден тартылған депозиттердің көлемі аздап ұлғайды. Бұл ретте, банктерден депозиттерді тартудың ең жоғарғы көлемі сәуір-мамырда тіркелді, маусымда осы құралдарға сұраныс қысқарды. Тұтастай алғанда, 2012 жылғы сәуір-маусымда 1815,0 млрд. теңге сомаға депозиттер тартылды, бұл 2012 жылғы 1-тоқсандағы көлемнен 1,0% көп және 2011 жылғы 2-тоқсанмен салыстырғанда 2,4 есе аз.

Депозиттер бойынша сыйақының орташа ставкасы 2012 жылғы 1-тоқсанмен салыстырғанда 2012 жылғы 2-тоқсанда өзгерген жоқ және 0,79% болды (46-график).

46-график

Ұлттық Банк тартқан депозиттер бойынша сыйақы көлемі және ставкалары (кезең ішінде)

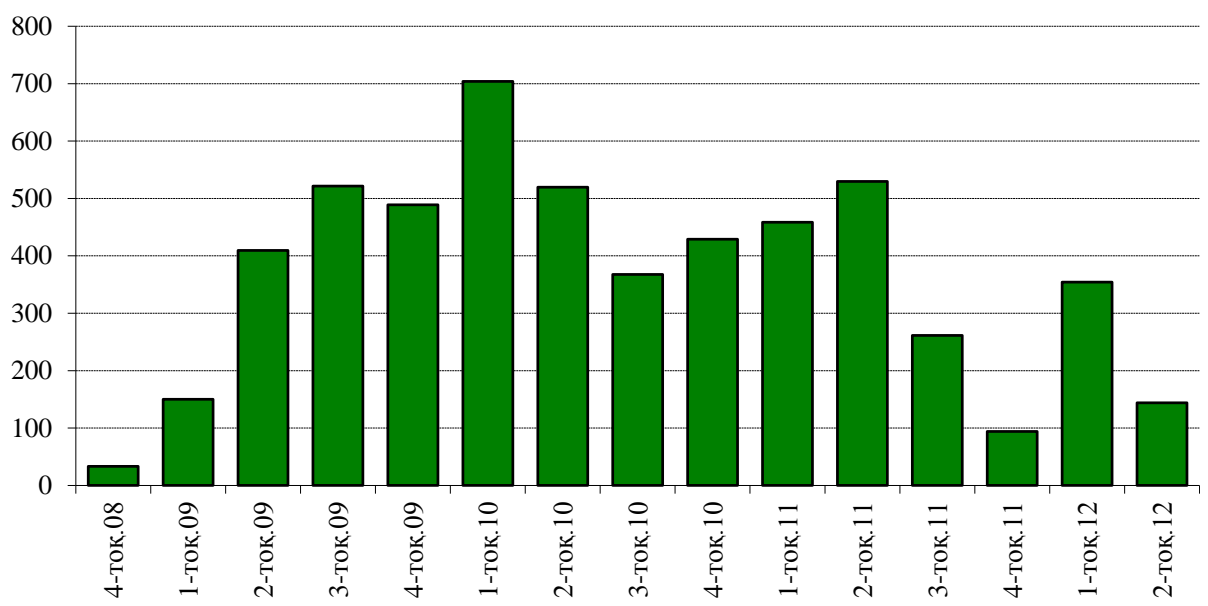

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылғы 2-тоқсанда Ұлттық Банктің банктердің депозиттері бойынша өтелмеген міндеттемелері көлемі төмендеді. 2012 жылғы маусымның қорытындылары бойынша банктердің Ұлттық Банктегі депозиттері бойынша өтелмеген берешек қалдықтарының көлемі 144,0 млрд. теңге болды, бұл 2011 жылғы наурыздағы көлеммен салыстырғанда 2,5 есе аз (47-график).

47-график

Ұлттық Банктің банктерден тартқан депозиттері бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд.теңге (кезең аяғында)

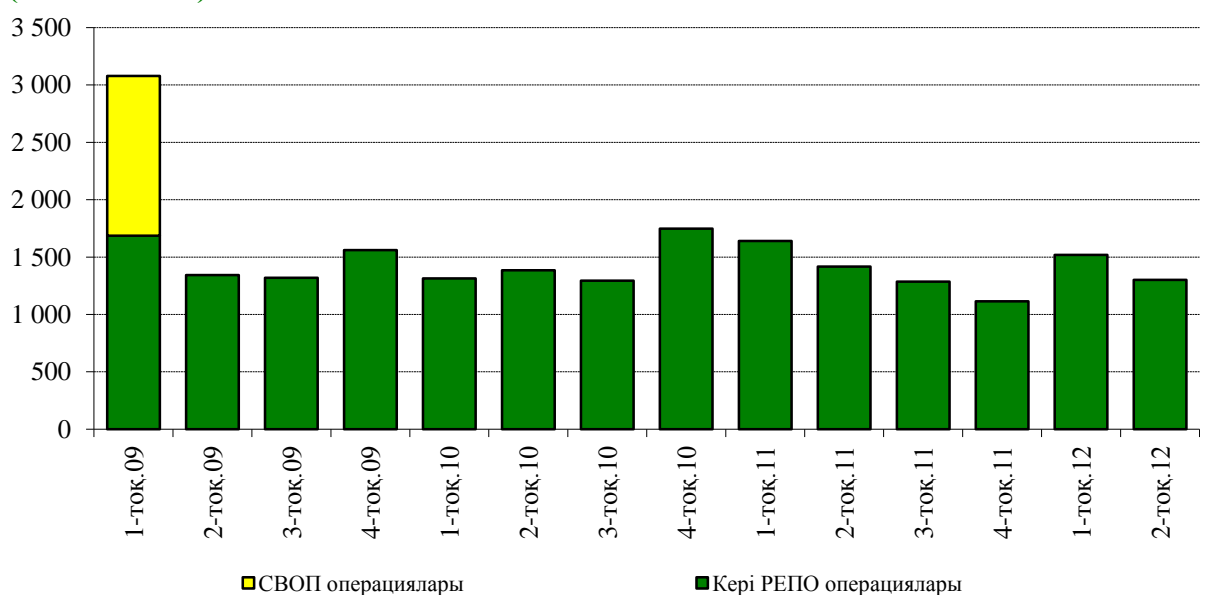

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

Айықтыру операцияларын жүргізуден басқа Ұлттық Банк 2012 жылғы 2-тоқсанда кері РЕПО операцияларын жүргізу арқылы қайта қаржыландыру қарыздарын банк секторына ұсынуды жалғастырды. Кері РЕПО операцияларының жалпы көлемі 2012 жылғы 2-тоқсанда 1301,5 млрд. теңге болды. Осы операциялардың көлемі өткен тоқсанмен салыстырғанда 14,4%-ға азайды (48-график).

48-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операцияларының көлемі, млрд. теңге (кезең ішінде)

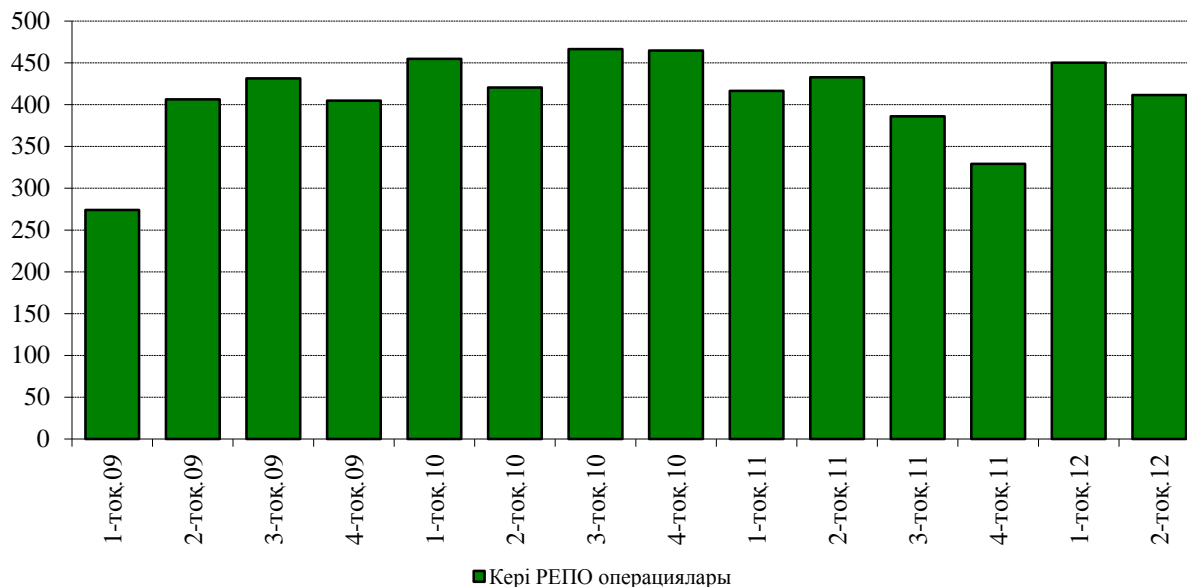

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі

2012 жылғы маусымның аяғында кері РЕПО операциялары бойынша өтелмеген берешектің көлемі біршама төмендеді және 411,6 млрд. теңге болды (49-график).

49-график

Ұлттық Банктің қайта қаржыландыру операциялары бойынша өтелмеген міндеттемелерінің көлемі, млрд. теңге (кезең аяғында)

Дерек көзі: Қазақстан Республикасының Ұлттық Банкі